

**MÜRŞİD-İ MUHKEM
DERVİŞ-İ SADIK**

**E L L H A C C
H Ü S E Y İ N V E D A D**

İ s t a n b u l
1430/2009

**Mürşid-i Muhkem
Derviş-i Sadık**

**E l l H a c c
H ü s e y i n V e d a d**

Baskı Tarihi 1430 / 2009

Basım Yeri: Seçil Ofset
Matbaacılık ve Ambalaj Sanayi
Ltd. Şti.

Adres: 100. Yıl Mah. Massit
Matbaacılar Sitesi, 4. Cad. No:77
Bağcılar - İstanbul - Türkiye

Tel: (90) 212 - 629 06 15 pbx

Faks: (90) 212 - 629 20 20

info@secilofset.com

İ l e t i Ő i m

ellhuve@mynet.com
ellhuve@hotmail.com

ISBN: 978-605-60630 5-3

İ Ç İ N D E K İ L E R

1)Dîbâce.....	1-18
2)Mürşid-i Muhkem.....	19-41
3)Mürşid Noktasındaki Hususiyetler.....	43-53
4)Derviş-i Sadık.....	55-65
5)Manevî Yetişme.....	67-98
6)Manevî Yetişmedeki Hususiyetler.....	99-109
7)Manevî Yetişmede Aşkın Rolü.....	111-117
8)Hatmül Velâyet Zamanında Manevî Yetişme Anlayışı.....	119-128
9)Sonsöz.....	129-136
9)Lügatçe.....	137-147

**"Allahu yectebiy ileyhi men
yeşäü ve yehdiy ileyhi men
yüniyb"**

**"Allah dilediğini Hû'ya mücteba
eyler (seçer) ve inabe edeni
(Mürşid'e bağlananı) Hû'ya
hidayet eyler."**

Şûra 13

D İ B Â C E

B i s m i l l a h i r r a h m a n i r r a h i m

"**Mürşid**"lik ve "**Derviş**"liğin hususiyetleri lâıyıkıyla tetkik edilmediğinden son zamanlarda gerçek gayesinden uzaklaşmış olduğu görölmektedir. Mürşid'lik ve derişlik çok mühim hususiyetler taşımaktadır. Her iki makamın da hususiyetlerini lütfeden Allah'tır. Bu noktaya dikkat edilmediğinden bugün Mürşid ve Mürşide adı altında pek çok kimselere tesadüf edilmektedir.

Son zamanlarda batılı yazarların İslâmiyet hakkında ileri sürdükleri fikirlere ve aynı kimselerin kendi inançları ile ilgili olarak yaptıkları beyanlara bakıldığında, dinle bir ilgilerinin olmadığı görölmektedir. Dinden bîhaber olan bu kimselerin taşıdıkları fikriyat din anlayışının beşer tarafından var edildiğini savunmakta, Allah'ı ve peygamberleri dikkate almadıkları görölmektedir.

Bugün İslâmî kesimde de birçok tarikattan feyz verdiklerini iddia eden kimseler bulunmaktadır, hatta bu kimseler kendilerine maneviyat üstü bir statü vermektedirler ki, konuşma ve ibadetlerinde böyle olduğu açıkça görölmektedir.

Tarikat esas itibari ile bir meşrep ile yetişmek demektir. Murat ve maksat ise, Allah yakınlığı bulmaktır.

Kişi hangi yol ve tarikte, hangi Mürşid'de Hakkı buldu ise O'nu zikretmesi daha makbuldür.

Hz. Yunus Emre; "**Tarikat yoldur, varana**" buyurmuştur. Aslolan yol değil, Hakka varmaktır. Yol kişiyi Hakka götürmüyorsa, Hakkın tasdiğinde olan bir yol olmadığı anlaşılmalıdır. Maneviyat söz ile değil fiiliyatlardır. Nitekim Hz. Süreyya;

**"Sakın sanma ki manayı lâfız ile kadiriyim.
İsm-i kadir ne şey ise bu o şeyin kadiriyim"**
buyurmuşlardır.

Maneviyatı ilâhî arzunun hilafına kullanmak isteyenler maneviyatın ruhuna ve fikriyatına ters düşmektedir. İnsanlar kudrete tasarruf etme hevesindedirler. Hâlbuki onlar kudrete tâbidir. Kudrete tasarruf eden ilâhî gönül noktası olan zat, bu tasarrufu ilâhî nizam içerisinde tasarruf edip kullanabilir.

Bu hakikati bulmamış olan kişi, kudrete sahip olursa bunu kullanmaya çalışabilir, ancak ilâhî rahmet sahibi olup Allah'ın kudretini tasarruf yetkisine sahip olan gönül noktası bu kudreti tasarruf ederken, Allah'ın nizam-ı ilâhîyesini bozucu bir şekilde tatbik etmez, çünkü o noktadan zaten Allah'ın arzusundan başka bir arzu zuhur edemez.

Tasarruf-u kudret yetkisine sahip vücudu'l mukad-
des olan gönle, Allah'ın nizamı dunûnda bir teklif yapıl-
ması ve "*Şöyle olursa ne iyi olur*" şeklindeki düşünceler-
le gidilmesi makbul olmasa gerekir. Çünkü o noktadan
zuhur edecek olan beyân-ı ilâhî sadece bu dünya yaşa-
mında değil, Allah'ımızın halkeylediği bütün âlemlerde
tatbikat görür ki, bu ancak Allah'ın o noktadaki arzuyu
ilâhîsine bağlıdır. Bu ahengin bozulmasına elbette ki
programın sahibi müsaade etmez.

Bu ilâhî gönül noktası olan zât, zaten Allah'ımızın
nizam-ı ilâhîyesini tatbik etmektedir. Bu zata teklif yapan
kişi sıfatıyet noktasından bu talebi yapıyor; yani sıfat,
zâta "*Bana tâbi ol*" diyor ki, bu mümkün değildir.

Kişinin arzusu Hakta belirmez ve fakat Hakkın ar-
zusu kişide belirir. Kişinin arzusu Allah tarafından bilinir,
ancak bunların tatbik olması Hakkın arzusuna bağlıdır.

Allah'ımız insanları yeryüzüne bir nebzecek rızık-
lanmak için göndermiştir. Söz konusu rızık manevî ol-
duğu muhakkaktır. Maddi rızık dünya yaşamındaki haya-
tın idame edilmesi içindir. İnsan manevî âlemden bu
dünya yaşamına sadece yemek yemeye değil, esasen
manevî olarak terakki etmek için gönderilmiştir. Manevî
rızık ruhun gıdasıdır.

Maddi rızık, manevî olarak ferdin hayatiyetini mu-

hafaza etmek için gereklidir. Manevî rızık, bir olan Allah'ı idrak ve tasdik içindir. Çünkü Allah, insanlara isimlerle lütfetmiştir. Ancak isimlerin programının sonsuza kadar devam edeceğine dair bir kayıt yoktur. İsimler ancak Allah'ın arzusu ile devam ederler. Bu bakımdan insan kendi vücudunda Allah'ın verdiği ilâhî lütuf ile Allah'ın nizamına uyarsa vahdete gelir. Bu gelişin talimi ise daha evvel aynı yollardan yürüyerek Hakk yakınlığı bulmuş olan bir gönülde yetişmekle mümkün olur.

Mürşid'lik ve dervişlik konusu mütalaa edildiğinde günümüzdeki değerlendirmelerin yerinde olmadığı görülmektedir. Çünkü bu konunun dışında olanlar tarafından Mürşid-Derviş hususiyetleri değerlendirilmeye kalmaktadır.

Her geçen zamanda Mürşid'lik ve dervişliğin yeni yeni terakkilerle devam ettiğini ve daha ileri anlayışlar gerektirdiğini görmekle beraber, dervişleri de daha ileri şekilde yetiştirmek icap eder. Bu noktaya istinaden Şah-ı Velâyet Hz. İmam-ı Ali, "**Evlâtlarınızı, onların yaşayacağı zamana göre yetiştirin.**" buyurmaktadır.

Mürşid'in de evlâtlarını daha ileri zamana hitap edecek şekilde yetiştirmesi icap eder. En mühim konu olarak; Mürşid'in, geçen zaman içinde ilerleyen teknolojiyi ve yaşamı dikkate alarak ve de manevîyatla bütünleştirerek dervişlerini yetiştirmesi icap etmektedir. Bura-

da manevî olduğunu iddia eden pek çok kimseler geçmiş zamanın manevî anlayışını bugüne adapte etmeye çalışmalarından dolayı manevîyatta bir kaosa sebep olmaktadır.

Bu noktada ayrıca şöyle bir husus da vardır: Geçmiş zamanın anlatımı ile bu zamanı kısıtlamak '**Zamanın İnsanı**'nı kabul etmemek anlamını taşımaktadır. Bu bakımdan Mürşid'in aldığı ilhamların tasdik olması gerekir. Eğer Allah'ın tasdikinde değilse, bu manevîyat olmaz. Ayrıca dünya yaşamında da nizama dikkat gerekir. Dergâhlardaki '**Edeb ya Hû**' levhaları, maddi ve manevî terbiyeyi ikaz eder.

Günah nedir? Diye sorulursa; ayıp olan şey günahdır ve terbiyesizliktir. Dervişin Mürşid'inin çalışmalarını ve fikriyatını yakından takip etmesi icap eder. Dervişin Mürşid'ine tam bir inancı olduğu zaman, Mürşid'in makamından derviş de ileri derecede feyziyab olur, o makamdan nur alır. Onun için uyanık olmak ve Mürşid'i dikkatli takip etmek gerekir.

Maide sûresi 35. âyetinde,

"Ya eyühelleziyne amenutteKullahe vebteğû ileyhilvesiylete ve cahidu fiy sebiylihî le'alküm tüflihune."

"Ey iman edenler Allah'a takva edin ve Hû'ya

varmaya 'el vesîle'yi arayın ve Hû'nun yolunda mücahede edin, umulur ki felâha erersiniz." buyrulmaktadır.

Takva, Allah'tan gelen ilham ve beyanlara kayıtsız şartsız teslim olma ve onları tatbikata koyma halidir. İlâhî hakîkati bulmak için yakınlık bulmuş ve "**el vesile**" olan risalet noktası ile mülâkat icap eder. Felâha ermek için onun yolunda mücahede gerekir. Bu mücahedenin iki vechesi vardır: Birisi o kimseye ulaşabilmek için yapılan mücahededir; diğeri de o kimseye ulaştıktan sonra onun sebîlinde yapılacak olan mücahededir. Bu mücahedelerden geçilmeden felâha ermek mümkün değildir.

Manevîyatta vesile anlayışında, Hakk yakınlığı bulmuş olan gönle mülaki olmak yerine sıfatî tatbikatlar üzerinde durulmuştur. Âyetten anlaşıldığı gibi önce iman, sonra imana göre tatbikat istenmektedir. Doğru bir iman olmadan yapılan tatbikatların geçerliliği yoktur. Peygamberlerin ve velilerin yetişmesinde üstün gayret ve tatbikatların olduğu görülmektedir. Hz. Süreyya'nın,

"Bürün yahut ki yut Kur'an'ı amma iş biter sanma / Ol iş bitmez mülâkat-ı Reis-ül Mürşidîn ister." beyanı vardır.

Dolayısıyla insanı insan yetiştirir. Bu tatbikat

Âdem ile başlamıştır. Hz. Âdem meleklere hitap etmiştir. Melekler Allah'ın kuvvetleridir. O halde Âdem'in meleklerin üstünde bir hususiyeti ve makamı olması lâzım ki, meleklerle daha ileri bir ilim teklif edebilsin. O, ancak Allah'ın zâtı olabilirdi. O halde Âdem ile Allah'ın zâtîyeti açılmış oldu. Peygamberin yine başka bir peygamber, velinin başka bir veli tarafından yetiştirildiği ve onların da başka gönülleri yetiştirdiği düşünülürse, bunun Allah'ın bir nizamı ve arzusu olduğu görülecektir.

Âdem, Allah'ın kendi zâtîyyet-i ilâhîyesindeki hususiyetlerin temaşası maksadı ile meydana getirilmiş bir davettir. Âdem varlığını Allah'ın bir parçası olarak görmek icap eder.

Bütün yaratılan varlıklar Allah'ın arzusu ile meydana gelmiştir. Ancak **Halife-i Hakk** sırrına mazhar olarak yaratılan '**İnsan**' varlığı Allah'ın çok hususi arzularının zuhur noktası olmuştur. Bunun böyle olduğunu da bütün varlıkların üzerinde bir hususiyete sahip olması göstermektedir.

Allah'ın namütenahiliği düşünüldüğünde yaratılmış olan '**İnsan**' varlığının cehaletten kurtulup Allah'ın arzu ettiği bir şekilde olabilmesi için de, Allah'ın öğreticiliğine ihtiyacı vardır.

Cennette sakin olan İnsan'ın tam istenilen nokta-

da bir performans gösterememesi üzerine Allah'ımız, kulu belirlen bir tecrübeyi geçirmesi için bu imtihan âlemine göndermiştir. Feza denilen ve seyyarelerin oynadığı **'esfele safilin'** olarak değerlendirilen bu madde âlemi hususi olarak yaratılmış ve insan denilen varlığın bir nebze rızıklanması ve terakki etmesi için tezyin edilmiştir. Bu âlemin yaratılmasındaki manevi hususiyet bu olsa gerektir.

Allah'ın namütenahi ebediyeti içerisinde zerre hükmünde bile olmayan bu dünya hayatının tercih edilmesi hâlâ gaflette olduğunu göstermektedir. Allah'ın öğreticiliğini nazar-ı dikkate almayan kimseler kendi terakkilerine mani olduklarından terakki etmemiş olarak ilâhî âleme dönme durumunda kalacaklardır. Allah'ın arzuyu ilâhîsine teslim olanlar ise, bu terakkiyi yaptıktan sonra ilâhî âlemde yaşamaya devam edeceklerdir. Bu husus Kur'an-ı Kerim'de bildirilmiştir. Bu durumda insanların dünya yaşamında bozgunculuk etmesi ve Allah'ın nizam ve programında yürümesi icap eder.

Maide sûresi 87. âyetinde,

"Ya eyyühelleziyne amenu lâ tüharrimu tayyibatı ma ehalallahü leküm ve lâ ta'tedû innal-lahe lâ yuhıbbülmu'tediyne"

"Ey iman edenler Allah'ın sizlere helâl eylemiş olduğu tayyibatı kendinize haram kılmayın ve haddi aşmayın. Muhakkak ki Allah haddi aşanları sevmez." buyrulmaktadır.

Gerek bizim seyyaremiz, gerek feza içerisindeki seyyarelerin bu maksatla yaratıldığı düşünölmeli ve bunun dışında dünyevî düşünceler ile sebep aranmamalıdır.

Sâd sûresi 27. âyetinde,

"Ve ma halakne's sema'e ve'l arda ve ma beynehüma batıla zalike zannü'lleziyne keferu feveylün lilleziyne keferu mine'n nar"

"Es Sema'yı, 'el Arz'ı ve ikisi arasındakileri batıl olarak halletmedik. Böylesi kâfir olanların zannıdır. Artık veyl (yazıklar olsun) kâfir olanlara, nardan..." buyrulmaktadır.

Bugün dünya insanların çoğunun maneviyat hakkındaki değerlendirmeleri beşeri kalmaktadır. O hâlde maneviyat tatbikatları da dünyevî kalmaktadır.

Kimi insan peygamberlere inanmaz ama inançlı olduğunu iddia eder, kimisi de Allah'a ve peygambere inanır ama peygambere Allah'ın Resûlü der. **Resûlullah; Resûl olan da Allah demektir.**

'Allah var, Peygamber var, ben de varım, diğerleri de var' diyenler de vardır. Bazı kimseler ise hacca gitmekte, Allah'a ve Resûl'üne inanmakta, ancak 'O'ndan sonra hiç bir manevî kimse gelmemiştir' diyerek kendi varlık ve kişiliğini ortaya koymaktadırlar. Ancak Kur'an da, "**Sizi İmamlarınızla birlikte davet edeceğiz**" (İsra 71) hükmü yazılmıştır.

Bütün varlıklar Allah'tan hâsıl olmuştur. Başka bir şekilde düşünmek makbul olmasa gerektir. Rabbimiz, '**Lillahil Vahidil Kahhar**' buyurarak kendisinden başka bir varlık olmadığını ve mülkün hakiki sahibi olduğunu bildirecektir.

Maneviyatta kendi kendini yetiştirme fikri geçersizdir. Peygamberimizi de Allah yetiştirmiştir. **Ümmi olmasındaki hususiyet, bizzat Allah tarafından yetiştirilmiş olmasını işaret etmektedir.** Cebrail ise Peygamberin yardımcısı olmuştur. Peygamber, Allah'ın zâtîyetini işaret eder, Cebrail ise melektir, Allah'ın kuvvetlerindedir. Ayrıca ileri noktada bir melek olması bakımından Cebrail'in hususiyetleri vardır.

Üveysilik tarifinde yanlış anlamalar vardır. Hakk yakınlığı bulmuş olan gönül ehli, '**Nur-u Muhammed**' deryasından görünen mümessil noktalarıdır. Allah'ın Musavvir'inde arzu ettiği varlık, **Deryayı Nuru Muhammed**'dir. Zaten her varlık ondan neşet etmiştir.

O halde Deryayı Nuru Muhammed'in fevkinde bir varlık olabilir mi? Ancak ve ancak Allah'ın zâtîyeti ona feyz verebilir. Hz. Muhammed (s.a.v)'in Allah tarafından hususi yetiştirilmesini, makam bakımından bir insanın diğer bir insanı yetiştirmesi ile karşılaştırmamak lâzımdır. Zaten insandan yetişenler için Mürşid, Allah'ın zâtîyetinin açıldığı noktadır. **Yani irşad Allah'a aittir.**

Velâyet Hz. İmam-ı Ali'den yürümüştür. "**Gadirhum**" hadisinde Peygamberimizin, "**Ben kimin velisi isem Ali de onun velisidir,**" beyanında velâyetin Hz. Ali'de olduğuna işaret vardır. Ümmetin Hz. Ali'de yetişmesi Hz. Muhammed(s.a.v)'in Allah'ta yetişmesi gibidir. Hz. Muhammed(s.a.v)'de de Hz. Ali'de de icraat Allah'a aittir.

"**Allah-Muhammed-Kul**" düşüncesi bir noktaya gelir, bir noktada buluşur. Hakkı bulmuş olan bir gönülde Rabbimiz, "**Sen olan da benim,**" buyurur. O zaman kişinin yetişmesi, Allah ile beraber olmaktadır. Allah, Hz. Muhammed(s.a.v)'e Bedir Muharebesi'nde, "**Ve attığında sen atmadın Allah attı,**"(*Enfâl 17*) buyurdu. O halde Allah ile peygamber ve velisini ayırmak mümkün değildir. **Manevîyatta Mürşid, Allah'ın irşad vasfını işaret eder.**

'**Rabb**' kelimesi fiiliyatta olduğuna göre âlemleri yetiştiren, terbiye eden Allah'ın kendisidir. Kul talep

ederken '**Ya Rabbi**' diyerek iltica eder. Rabb, Allah'ın öğretici ismidir ve her kişideki hususi arzusudur.

İlâhî yetişmede, Allah'ın sıfatî isimlerini kişinin kendi anlayışına göre değerlendirmemesi lâzımdır. Mürşid ismi esasta Allah'a aittir. Mürşid noktasından görünenlerin hepsi kendi zâtına râcidir.

Halkta sıfat isimlerini birbirine tercih etme hali vardır ki, geçerli değildir. Allah'ın sıfat isimlerini değerlendirmek Allah'a aittir. Müfessirler sıfat isimlerini kendilerine göre değerlendirmeye kalkmaktadırlar. Sıfatı işaret eden bir isim hakkında ancak sıfatın asliyeti değerlendirme yapabilir.

Gerçek kurtuluş hakikati anlamaktır. Gerçek kurtuluş dini, ilm-i ilâhîyeyi anlamak ve onun peşinden koşmakla olur; manevîyatta nazariyatla beraber fiiliyatla yaşayarak olur. Hz. Mevlana,

**"Akıl kurban kün bepişi Mustafa
Hasbiyallahu gu ki Allahem kefa"**

**Aklını kurban et Muhammed'e,
Allah de, bu sana kâfidir."** buyurmuşlardır.

Bizim yolumuz gönül yolu, muhabbet yoludur. Biz Allah'ın bizdeki tecellisine şahidiz ve bizim O'nunla bir

mânâ ifade ettiğimizin idrakindeyiz. Ancak manevî oldukları halde bazı insanlar kendilerini ortaya koymaktadırlar. Zaten onlarda "*Ben nerdeyim*" düşüncesi sabittir.

Furkan sûresi 27-28. âyetlerinde,

"Ve yevme yeaddu'z zalimü ala yedeyhi yekülü ya leytenittehaztü mea'r resuli sebiyla. Ya veyleta leyteniy lem ettehız fülânen haliylâ."

"O gün zalim ellerini ısırır. "Keşke, der, Resûl ile sebili ittihaz etseydim, (Resûl'ün manevî yolunu tutsaydım) "Vah bana... Keşke falancayı halîl (dost) edinmeseydim" buyrulmaktadır.

Şöyle bir söz vardır: "*Eğer Allah bizim hakkımızda iyilik dileseydi biz de imanlı olurduk.*" Allah'ın kişinin iyiliğini istemesi, onu bir Mürşid'e mülâki etmesi ile tatbik olunur. Allah'ımız, "**Benim Mürşid isimle göründüğüm gönle uğradığında sendeki tecellim değişir,**" buyurmuşlardır. Bu durum, Allah'ın kulunun hayrına olan arzusudur. Rabbimiz insanları terakki ettirmek ve rahmet lütfetmek için devamlı olarak peygamberler ve veliler yollamıştır.

Dünyanın alâyişine kapılmamak ve gerçeği idrak etmek yani bütün varlığın Allah'a ait olduğunun idrakine

varmak icap eder. Bunun için de her şeyden evvel kâmil bir veli lazımdır. Çünkü o veli ile gaye belirlenmiş olur; veli bunu ortaya koymak için kişiye hedef verir.

Mürşid derviş ilişkisi aslında Allah'ın kullarının dünya tatbikatından kolaylıkla geçebilmeleri için Allah'ın bir lütfu olarak onlara bir Mürşid irsal eylesidir. Allah kullarının nasıl hareket etmesini istiyorsa, onların arzu edilen şekilde yetişmesini istediği için bir Mürşid irsal eylemektedir. Kur'an'da bildirildiği şekli ile; "**Resûl göndermeden helak etmeyiz**" buyrulmaktadır. Allah'ın tayin etmiş olduğu uyarıcı, insanları helâkten kurtarmaktadır. Mürşid, "**rahmeten lil âlemin**" sırrı asarındandır. Mürşid, evlâdlarını rahmete erdirmekle vazifelidir. Bu bakımdan Mürşid, bir şekilde tarif edilemez.

Her zamanda Allah daha ileri ilim ve bilgi ile mücehhez bir Mürşid ihsan eder. Sadece bir düşünce ile Mürşid'i tarif etmek doğru değildir. Ancak manevî yetiştirmeyi inkâr edenler medreseyi ortaya koymaktadırlar. Mektepler ve medreseler dünya ile ilgilidir. Mürşid'de yetiştirmek ise manevîdir. Manevîyat ilâhî ahlâk ve terbiye kazanmaktır.

Maneviyat, kişisel arzulara göre dünyayı düzenlemek değil, Allah'ın düsturuna uymaktır. Maneviyata girenler değişik düşüncelerle kişisel arzularını yerine getirmeye çalışmaktadırlar; kendi akıl ve arzularına göre bir

nizam olsun istemektedirler. Hâlbuki yaratılıştaki maksat Allah'ın nizamına uymaktır.

Kur'an'da; "**Ve Ben cinni ve insi Bana ibadet etsinler diye halkeyledim.**" (*Zariyat 56*) buyrulmaktadır. Maneviyata girenler kendi arzuları gerçekleşmeyince bırakmakta ve tâbi olmak istememektedirler.

Hadis-i kudsîde, "...**Kulum bana nafilelerle yaklaşır,**" (*Buhari*) buyrulmaktadır. Yani Allah'ı seven olarak yaklaşımdan bahsedilmektedir. "**Nihayet onun gören gözü, işiten kulağı olurum...**" buyruluyor. Bu, sevdiği için Allah'a itaat anlamındadır. Bu noktada Allah, hangi kulunu arzu ederse ona kendi aşkını lütfeder; Mürşid, dervişini Allah'ın arzusuna göre sever.

Bugün insanlar çok kısa bir zaman kalacakları dünya için okullar, üniversiteler kurmaktadır. Sonsuzluk yaşamı için ise manevîyatı tahsil etmek akıllıca hareket etmektir. Şurası da muhakkak ki, bugüne kadar dünyayı ve insanlığı keşfetmek için çok gayret sarf edilmiştir. Ancak bugüne kadar yapılan çalışmaların neticesine bakıldığı zaman, Âdem'in yaratılışı ile karşılaştırıldığında bütün bu çalışmaların bir hiç mesabesinde olduğu görülmektedir.

Bütün beşeriyet tarihi içinde tekrardan keşif ve bilgi çalışmaları yapılırsa, sonsuz bir zaman geçse bile ma-

neviyatın ve âlemlerin tam manası ile keşfedilmesi mümkün olmayacaktır. Bu da, Allah'ımızın namütenahiliğini göstermektedir. Bu bakımdan, "Biz bu işi bulduk" demek mümkün değildir. Nitekim aynı fikriyat bugün Kur'an için de yürütülmektedir. 'Kur'an'ı çözdük, şifresini bulduk' denilerek insanlar oyalanmaktadır. Bütün bunlar bir neticeye varamamaktadır.

Günümüzde bazı düşünürler, "**kalp zekâsı**" diye bir fikir ortaya atmışlar ve Allah'ımızın lütfettiği ilhamı bu şekilde değerlendirme yoluna gitmişlerdir. Bu düşünce manevî tatbikatı maddiyata dönüştürme amacından kaynaklanmaktadır. Allah'ımızın insan gönüllerinde tatbikata koyduğu ilhamı maksadından uzaklaştırarak onu maddeye tahvil etmek elbette indi baride makbul olmaz. Çünkü maddi âlem sınırlı, manevî âlem ise sonsuzdur. Bu takdirde maddiyatı manevîyata tâbi kılmak icap eder.

Allah'ımız Hz. Âdem'den itibaren insan gönüllerinde tatbikat yaparak ilham ve beyanlarını lütfetmektedir. Bugün bazı Müslümanlar Allah'ın bu tatbikatını görmezden gelerek maddi düşüncelere kapılmaktadırlar.

Enfâl sûresi 43. âyetinde,

"İnnehu aliyümün bizati's sudur."

"Muhakkak ki Hüve sadırların (gönüllerin) zâtını alîmdir." buyrulmaktadır.

Bu âyette de işaret buyrulduğu gibi, **kalb-i mümin beytullah** sırrı icabı, kalb âlemi tamamen **Hüve**'nin yedd-i kudretinde mahfuz ve meknuzdur. Böyle iken sırf maddeye tahvil etmek için "**kalp akli**" demek gerçeği yansıtmamaktadır.

Bir kişinin 'levh-i mahfuz'unda saklı olan ilmi açacak anahtar, o kişiyi irşad edecek Mürşid'dedir.

Hûd sûresi 108. âyetinde,

"Ve emmelleziyne su'ıdu fefiy'l cenneti hali-diyne fiyha ma dameti's semavatü ve'l ardu il-la ma şae rabbüke ataen ğayre meczuz "

"Ve said (mutlu) olanlara gelince, artık cennettedirler. Rabbin aksini dilemedikçe semavat ve arz devam ettiği sürece orada kalacaklardır. Kesintisiz bahşü atadır." buyrulmaktadır.

Hız. Muhammed (s.a.v) ismindeki tecelliyatın hususi ismi **'Rab'** ismidir. Rab isminin bir hususiyeti de şöyle olsa gerektir: Her insan **'Rabbim'** diye dua eder. Bu, o kişideki tecelliyatın programını işaret eder. Allah, Rab isminin tecelliyatı ile lütfeder. Allah'ın her insandaki Musavvir'inin tecellisi Rab ismidir. Her insandaki arzu Rab isminin tatbikatıdır. Allah'ın kulundaki ar-

zusu kulun; '**Rabbim**' diye dua etmesi ve Allah'ın da duaya cevap vermesi o kuldaki '**Rab**' isminin tecellisidir.

Daha ileri makamdaki bir gönül, o kul için bir şey isterse meriyete girer. Nitekim Hz. Muhammed (s.a.v) in ümmeti için yaptığı talebi, Allah'ımız kabul buyurmuşlardır. **Rabb-i Hususi** o kuldaki arzu ve tecelliyattır.

Rab kelimesindeki bir diğer hususiyet ise şöyledir: Kişinin iç âleminde müsbet de vardır menfi de. Bir ilham zuhur eder, yap veya yapma diye. Bu **Rab** isminden aldığı ilhamdır, ancak Mürşid'e tâbi ise Mürşid'in arzusu o gönül lehine galiptir.

Bu kitapta, bugün cereyan eden manevi tatbikatı bir nebze anlatmaya çalıştık. Yoksa bugün maneviyat Allah'ın lütfu ile hudut dışı bir noktadadır. Burada anlatılanlar Allah'ımızın lütuf ve ihsan feyizleri ile kaleme alınmaktadır. Muhakkak ki Allah'ımızın bir hedefi vardır. Ancak bunu bugünden bilebilmek mümkün değildir.

Bu kitaplar "**Lillahil Vahidil Kahhar**"a mesneddir. Tekmil icraat O'na ait değil midir?

Hüve't Tevfiku'r Refik
ELL HACC HÜSEYİN VEDAD

MÜRŞİD-İ MUHKEM

B i s m i l l a h i r r a h m a n i r r a h i m

"**Mürşid**"in lügat mânâsı; irşad eden, doğru yolu gösteren, kişilere Allah yolunda rehber olan, insanları gafletten uyandırandır. Aynı zamanda Peygamber varisi olan bu zâtlar, Allah yolunun kılavuzlarıdır.

Tasavvufta Mürşid, müridleri gafletten uyandırıp ikaz eden, yaratılış gerçeklerini gösterip, hakikat sırlarını öğreten kimsedir ki, tarikat piri ve şeyhi de denir. Bu ifadeler, "**Mürşid**" kelimesinin zahiri mânâlarıdır.

Allah'ımızın, '**Küntü kenzen mahfiyyen feh-laktü'l halka liya'rifûnî / Ben gizli bir hazine idim; irfan olunmayı arzu ettim de varlıkları yarattım**' hakikatinde, ilk halkettiği Deryayı Nuru Muhammed'den hâsıl ettiği Âdem'e tekmil isimleri ve bilgileri öğretmiş ve bütün varlıklara isimleri ile hitab etmesini bildirmiştir. **Âdem, bütün varlıklara isimleri ile hitap etmiş, yani onların terakkisi için lazım olan ilmi varlıklara intikal ettirmiştir.**

Bütün varlıkların terakki etme programları Âdem ile belli olmuştur. **Her varlığın Âdem'in varlığı ile vahdete geleceği belli olduğu için, Âdem'in varlığı**

ğı vahdet-i vücûdu işaret etmiştir. Rabbimiz bundan sonra bütün varlıkların Âdem'e secde etmesini ve ona uymasını emir buyurmuştur.

Âdem'in yaratılışında başlangıçta zıtlık tatbikatı yoktu. Allah'ın meleklerle hitabından sonra sıfat olan varlıklar zât olan Âdem'e secde etmişlerdir. Böylelikle sıfat olan varlıklar Âdem'e secde ile ondan nasiplenmişlerdir. Bu, Mürşid-derviş ilişkisi gibidir. **Allah'ın vahdaniyet-i ilâhîyesi idrak olununca zıtlık ortadan kalkar.** O halde öğreten ve bilgi veren Mürşid makamında **'Âdem'** görünmektedir. Âdem'in hakikati ise, hâsıl olduğu **Deryayı Nuru Muhammed**'in asliyeti olan Allah'tır. Hz. Âdem, Deryayı Nuru Muhammed'in **"Allah kendi nurundan beni, benim nurumdan âlemleri yarattı"** beyanında ifadesini bulmuştur. O halde hakikatte irşad eden Allah'tır.

Hz. Süreyya; **"Ey can-ı men; tek bir Mürşid-i Kâmil vardır ki, ona 'Sahibür Rahman' ve 'Yüce Muhammed tarikatının hamisi' denilir. Erbabı tarafından bilinir ve açıktır. İşte azametlilerin azametlisi bu zât zahiren beşeriyet ve batınen ise acz-i küll, fakr-i küll ve akl-ı küll ile devamlı baki olarak ancak ehli ve yaranı tarafından bilinir ve görülür ki, bu kutsal sıfatlı zâtı hakkıyla tarif ve vasıflandırmak imkânsızın imkânsızıdır."** buyurmuşlardır.

Acz-i Küll, tam acziyet hali. İlâhî isimlerin tatbikatının Allah'a ait olduğunu bihakkın bilen ilâhî gönül noktasını tarif eden bir kelimedir.

Akl-i Küll, Deryayı Nuru Muhammed'dir.

Fakr-i Küll, Hz. Muhammed (s.a.v) in '**el fakrû fahri/Fakrim fahrimdir**' hadis-i şerifinde işaret buyurduğu vücûd ve kudretin tamamen Hakka ait olduğunu bihakkın bilen ilâhî gönül noktasını tarif eden bir kelimedir.

Bu üç hâl kendisinde bakîdir, devamlıdır. '**Hayyül ebed**' sahibidir, çünkü Allah ile beraber olmuştur. Onda, '**Etin etim, kanın kanım, ruhun ruhum,**' noktası açılmıştır, sureta beşer görünür hakikatte ise varlığı Hakk iledir.

Bütün isimler ve vasıflar Allah'ındır. Allah, kendisindeki vasfa bir isim vererek tatbikata koymaktadır. Allah'ın arzusunun belirmesinin tatbikat bulması isimlerle icra olunmaktadır. Bu tatbikat Allah'ımızın "**Kadîr**" isminin zuhuratıdır. "**Kadîr**" ism-i celîlinin o zamanın İnsan'ında zuhur bulması arzuyu ilâhî ile tatbik olunmaktadır.

Allah, hususiyede verdiği ilhamı herkese verseydi, herkesi evliya noktasına, yani en yüksek noktaya getirmiş olurdu. Hâlbuki çokluğun birliğe gelebilmesi için zu-

hurun bir noktada olması, çokluğunda o noktaya tâbi olması, yani sıfatî noktanın tevhid noktasına gelerek vahdete ulaşması lazımdır.

Allah'ımız, kendi kuvvetleri olan meleklerle hitap ederek, Âdem olarak görüldüğü noktaya secde ettirmiş ve kendinden kendine tâbi kılmıştır. Melekler de, Âdem de Allah'ın görünmeleridir.

Maneviyatta dervişe inen ilhamlarda Mürşid noktasına tâbi olmanın gerekliliği ifade edilerek '**bir noktaya,**' yani Allah'ın vahdaniyet-i ilâhîyesine uyulması gerektiği işaret edilmiştir.

Allah'ımız, melek ismi ile olan görünmesini Âdem ismi ile olan görünmesine tâbi kılmıştır. **Hüve** noktası ise, hususiyededir. Yani, kudret-i ilâhîyenin bir zerafet olarak, bir cazibe olarak lütfettiği hususi bir noktadır. **Hüve, isimlerle vasfedilemeyen bir azim hususiyettir. Eğer vasfedilseydi, o ismin dışında olanlar şirk olurdu.**

Şu isim Allah'tır denirse, öteki isimler şirk olurdu. O yüzden evliya **Hüve** buyurmuştur. Allah'ımız böylelikle evliyasını şirkten korumuştur.

O ilâhî günde Allah'ımız, nâs'a; "**Size vâ'z olunan ve içinden çıkamadığınız ilâhî ilmi, bütün**

makam-ı velâyet tekrar tekrar anlattığı halde siz inkâr ettiniz" buyuracak, ancak hiç kimseden ses çıkmayacaktır.

'**Âdem Sırrı**' tüm varlıklar üzerinde tatbikattadır. Bu durumda bir kul daha evvel Hakkı bulmuş bir gönülün elinde yetişerek böyle bir makamı ihraz edebilir. Bu, daha önce el tutarak Hakkı bulmuş bir gönülden yine el tutarak Hakkı bulmaktır. O halde mühim olan Hakka vasıl olmuş bir irşad makamı bulmaktır.

Âdem'den sonra kim bu ilâhî mazhariyete sahip oldu ve sırr-ı Âdeme sahip oldu, Allah onunla öğretici ve yetiştirici oldu. Yani **Mürşid-i Ekber** sırrına vardı.

Hz. Süreyya; "**Ey Benim canım, hakiki Mürşid öyle ulu ve sıfatları mukaddes olan bir zâttır ki, her hangi bir mahal ve mekânda bulunan müridlerinin veya kendisine iltica eden herhangi bir kimse için feryadına yetişici ve devirlere erişecek şekilde mekânı aşarak, ruhen değil kesafeten yani vücûd olarak bölünmeyecek kadar küçük bir anda imdada yetişir.**" buyurmuşlardır.

Mürşidlik, irşad ile ilgili bir konudur. "**Lâ mevcude illa Hû**" dan sonra Mürşid ve dervişin durumu nedir? Allah'ın insanları abdiyet (kulluk) için yaratma arzusundan bakıldığında hakikatte irşad Allah'a ait olmaktadır.

Bir Mürşid'e giden kimse öğrendiğini bir başkasına anlatırsa, o anlatılan ancak malûmattır. Mürşid başka bir hususiyettir. Mürşid, Allah'ın tatbikat yaptığı kendi ismidir. İrşad da O'na aittir.

Manevîyatta maddi ve manevî bilgiye ihtiyaç vardır. Onun için Mürşid'e gidilir. O gönülde Allah bizzat irşad edendir. Mürşid de bir yetişme noktasından gelmektedir ve O'na diğer insanlara hitap etme yetkisi verilmiştir. Sadece malûmat ile Mürşid olunmaz. Yetişmede belirli bir noktaya gelindiğinde konuşma yetkisi verilir. Artık ilâhî izin ile konuşulmaktadır. Mürşid noktasını ihraz eden bir gönlün çok daha dikkatli hareket etmesi icap eder. O makamda daha çok göz onu takip eder.

Mürşid'imizin Hakka intikalinden sonra manevî kardeşler benden sohbet istediler. Ancak ben Rabbimden izin için bekledim. Kırk gün kadar sonra kalbimde, **"Ene Abdülkadir Geylânî, tarikatimde feyzi namütenahi sunmaya ve evlâd yetiştirmeye mezunsun,"** buyruldu.

Allah'ın tasdiki olmadan evlâd yetiştirmek mümkün değildir. Sadece bilgi değil, O'nun nazarı, duası ve esas olan Mürşid'in evlâdı üzerindeki arzusu geçerlidir. **"Lâ mevcude illâ Hû"** olduğuna göre, Mürşid'de de dervişde de Allah'ın tasdiki lâzımdır.

Peki, dervişin hususiyeti nedir? O da Allah'ın varlığındandır. O halde kendinden kendine bir terakki vardır. Böylelikle, "**Hüve her an yeni bir şandadır,**" hususiyeti ayan olmaktadır.

Hz. Süreyya,

**"Sevdim mi sevildim mi seven sevilen kim,
Mahbub-u muhibban mı neyim kim ne bilir ki,"**
buyurmaktadır.

Mürşid-i muhkem, Allah'ın "**Er ü tam**" olarak ifade ettiği gönül ehlidir. Mürşid noktası Allah'ın muhkem kıldığı noktadır. Derviş, muhkem makama iltica ederse manevî yol kendisine kolaylaştırılır. Mürşid-i muhkemden murad bu olsa gerekir.

Manevî yolda Mürşid'in hakikati Allah'tır. İlâhî ilmi **Kalem Nuru Deryası** ile insan kalblerine sunmuştur. Hangi kalpte bu hakikat zuhur ederse, o kişi Mürşid-i Azam'dır ki, hakiki feyz ve ilim O'ndan alınır.

Mürşid, Hakkın kendisidir, Mürşid'liğini kimseye vermez. O hangi gönülde açıldı ise Mürşid oradadır. Kul, kulu irşad edemez, kulu Allah irşad eder. Feyzi sunan Hakkın kendisidir. Böyle bilinirse selamete erilir.

Bir gönülde **Sırr-ı Zülfikar** açılır ve Şah-ı Velâyet

Hz. İmam-ı Ali tarafından Zülfikar kuşandırılırsa ve **Sıddîkîn** makamında olduğu tebsir edilip ehl-i sıdk olduğu bildirilirse, onun makamı her iki hususiyetten (hem Hz. İmam-ı Ali'nin, hem Hz. Ebubekir'in hususiyetlerinden) feyz verir ve Hakkın arzusu ile yetkilidir. Tarîk-i İslâm'ın mürebbisidir.

Derviş Mürşid'inde yetişirken yaratılıştaki müspet ve menfiyi, doğru ve zıddın hakikatini idrak ile Hakk'da tevhide gelir, hakikati bulur ve Mürşid'de, "**ölmeden evvel evvel ölünüz**" sırrından hissemend olarak ilâhî ilimle mücehhez olmuş vaziyette halka döner. Onun için bu makam çok hassastır.

Hakkı bulmak hususidir, Hakkı bulanların içinden de Allah dilediğini irşad için seçer. O gönül '**Tam er**' sırrındandır. **Mürşid-i Muhkem** feyzindedir. Allah onunla diğer yakınlık bulmuş gönüllere feyz verir. Tabiidir ki bu makamı ihraz eden gönül tam olarak Hakkın arzularına göre yürür. Elbette ihvana örnek bir kimse olarak ve aynı zamanda insanları manevî yolda yetiştiren, say u gayret gösteren, bir yerde nübüvvet vazifesini deruhde eden bir gönüldür.

Peygamber Efendimiz, "**Âlimler (âlim-i hakiki) peygamberlerin varisleridir.**" buyurmuştur. Mürşid, kendisine gelen ve ahz-ı feyz eden gönülleri Allah'ın rızası dışında hiçbir düşünce olmadan kabul eder. O gö-

nül sahiplerinin hataya düşmesi gibi bir vesvese olmalıdır. Çünkü Allah derhal o gönlü ikaz eder. Mürşid noktasındaki gönül manevî ve maddi olarak fiiliyatla yüründüğünü bilir. Bu durumda Hakkı bulmuş bir velinin fiilleri halk için günah olsa bile, onun için hata değildir. (**hasenetül ebrar seyriâtül mukarrebîn sırrı**)

Hz. Süreyya; "***Ey can ey gaflete düşmüş ve kimsesiz insan ne söylüyorum kulak ver. Hz. Muhammed (s.a.v) in güzel şeriatının mecazi yönünün hükümlerinin lisanını muhafaza etmeye dikkat ederek, genelde evliyaullahın mukaddes varlıkları hakkında 'Cenâb-ı Muhammed' yüce mukarrebîn kelimesini kullanmışlardır. 'Mukarrebîn' Allah yakınları demek olsa gerektir. Zikredilen bu kelimeyi kullanarak edep bakımından susmuşlardır. Ve fakat ey beşeriyetin akıp gidişinin mecazi ahengine kimsesizliğin ciğer dağılayan zarureti ile kapılmış olan nasipsiz âdemoğulları 'Mukarrebîn' Allah yakınları demek değildir. Evliyaullah hazretlerinin hakikat itibarı ile dehasının 'Hakikatü'l Hakayık' bakış noktası açısından ne olduğunun söylenmemesi ve örtülü kalmasının önemi ve lüzumluluğu mecburiyetiyle bu kelime kullanılmış ve şu anda da kullanılmaktadır.***" buyurmuşlardır.

Manevî yolda olanlar Mürşid'ini sırdaş görürler.

Onların hususi halleri Mürşid'de mahfuzdur. O halde Mürşid'i tam manası ile anlatıp ifade etmek mümkün değildir.

Manevîyatta irşada heves edenler olabilir. Mürşid'lik heves ve iddia ile değil, Hakkı bulup ondan sonra el vermekle, yani Hakkın arzusu ile mümkündür. Hz. Süreyya, "**Hakkı bulmadan el verme, çünkü evlâdını kurtaramazsın**" buyurmuştur. Allah'tan başka bir mevcut yoktur. İlim ve irşad O'nundur. O hangi gönülden ilâhî hakikatini açarsa o noktadan feyz alınır.

Mürşid konusu Allah'ın tertibindeki hususi makamı ifade eder. Bu yetişme Hz. Âdem ile başlamıştır. Âdem'in yetişmesi Allah ile olmuştur. Buna göre dervişin Hakkı bulması bizzat Allah tarafından yetiştirilmesi ile mümkündür. Sonra da vazifesi halka dönüp evlâd yetiştirmesidir. Mürşid dervişi yetiştirir, ancak **Mürşidlik tatbikatı Allah'a aittir.**

Bir Mürşid'in '**teberrüken**' Mürşid tayin etme yetkisi yoktur. Hz. Âdem kendinden sonrası için Hz. Şit'i yetiştirmiştir. Diğer çocuklarından değil de, Hz. Şit'den manevîyat yürümüştür. Bu, Allah'ın arzusunu gösterir. Teberrük meselesi hakikatte geçerli değildir. Mürşid'in tayini Allah'a aittir.

Kişinin, 'Ben Mürşid'im' demesi Mürşid olması için kâfi gelen bir husus olmasa gerektir.

Nahl sûresi 36. âyetinde,

"Ve lekad beasna fiy külli ümmetin resulen enıbüdullahe vectenibü't tağut feminhüm men hedallahü ve minhüm men hakkat aleyhi'ddalâleh fesiyrü fiy'l ardı fenzuru keyfe kâne akıbetü'l mükezzibiyn"

"Biz her millete bir peygamber gönderdik. O da "Allah'a ibadet edin, tağuttan (Allah'tan uzaklaştırıp aldatan) uzak durun!" buyurdu. Sonra onlardan bir kısmına Allah hidâyet nasip etti, bir kısmı hakkında da sapacaklarına dair hüküm kesinleşti. İşte gezin dolaşın yeryüzünü de peygamberleri yalancı sayanların âkıbetlerinin ne olduğunu görün!" buyrulmaktadır.

Şûra sûresi 13. âyetinde,

"Allahü yectebiy ileyhi men yeşâü ve yehdiy ileyhi men yüniyb."

"Allah dilediğini Hû'ya mücteba eyler (seçer) ve inabe edeni (Mürşid'e bağlananı) Hû'ya hidayet eyler." buyrulmaktadır.

Bu âyetlerdeki hususiyetlere bakıldığında, bu konuların çok ciddi olduğu görülmektedir. Çünkü Mür-

şid'lik Allah'tan alınan beyan-ı ilâhîyi insanlara intikal ettirerek, cemiyetin temeli olan insan varlığının kemâlat bularak yükselmesi demek olsa gerekir. Cemiyetin temeli insan olduğuna göre Rabbimiz bu hususa ehemmiyet vermiştir. Mürşidlik-dervişlik Allah'ın arzuyu ilâhîsinde böyledir.

Bu âyete göre her isteyen ilâhî Mürşid olamaz. Bilgi sahibi olunabilir ancak ilâhî Mürşid'lik Allah'a aittir. Peygamberler kendi arzuları ve çalışmaları ile mi peygamber olmuştur. Hayır! Onları Allah seçmiştir. Âyette **'sizin içinizden birini seçtik'** buyrulmaktadır. O hâlde velâyet hususi bir durumdur.

Nübüvvet ve velâyetin babadan oğula devam etmesi de ancak Allah'ın bir takdiridir. Velâyet Allah'ındır. Allah vermezse kulun yapacağı bir iş yoktur. Bu, ilâhî bir vazifedir. İyi bir insan olunabilir ama o mevki ve makamı temsil başkadır.

İlâhî hakikate vardırarak gönüller de peygamberler gibi pek çok çileler çekmişlerdir. Maneviyatı fiilen tahsil etmişlerdir. Dergâhlarda çilehâneler yapılmış, müspet ve menfiyi fiilen tahsil etmişlerdir. Dikkat edilirse hayat da böyledir.

Allah, Musavvir'inde arzu ettiği gönüllerde maneviyatı açar ve tatbikata koyar, Musavvir'inde arzusunun

olmadığı kullarında ise maneviyat söz konusu değildir. Nitekim bir insana ne kadar söylenirse söylensin onu ikna etmek mümkün değildir. Bu, tamamen Allah'ın arzusu içindedir. Bazen hiç tahmin edilmeyen kişi manevî bir şahsiyet olur, bazen de tersi olur.

Allah'ımız her insanda bir arzusunu lütfeder. O ismin programında ne varsa o kişi de onu tatbik eder. Bugün bütün dünyadaki insanlar İslâmiyet'i bilmektedir. Ancak başka yolları tercih edenler de çoktur. O hâlde iman tamamen Allah'ın arzusuna bağlıdır.

Mürşid, din anlayışının Allah'a göre nasıl olması gerektiğini bildirir. Allah'tan aldığı ilham ve beyanlar ile evlâdlarını yetiştirir. Onların Allah'ın arzu ettiği ilâhî ahlâka mazhar olmaları için say-u gayret sarf eder.

Hz. Süreyya bir varidatlarında;

**"Bürün yahut ki yut Kur'an'ı amma iş biter
sanma / Ol iş bitmez mülâkat-ı reis-ü'l Mür-
şidîn ister"**

Buyurmakla Mürşid'in mutlaka Hakk yakınlığı bulmuş bir gönül olması icap ettiğini işaret etmişlerdir.

Mürşid olan kimsenin mutlaka Allah tarafından tayin ve tespit olunması icap eder, çünkü irşad O'nun

tarafından yapılmaktadır. Allah kimi tayin ederse Mürşid'in o olacağı muhakkaktır. Mürşid'lik insanların birbirini tayini ile değil, Allah'ın tespit edip, tayin etmesi ile olur. Böylelikle Allah o vecihten diğer insanları irşad eder.

Bir Mürşid'in vazifesi insanları manevî olarak yetiştirerek Allah'a en güzel şekilde takdim etmektir. Mürşid'in ilâhî vazifesi insanları uyarmaktır.

Mürşid evlâdını yetiştirirken onu sadece din de değil her konuda, yani hem manevî hem dünyevî olarak yetiştirmeye gayret eder. Çünkü yaşam zaten Allah'a aittir.

Manevî yetişmede müspet ve menfinin idrak edilmesi gerektiği için, Mürşid evlâdların menfî hâllerini müspet hâle tahvil etmek için gayret sarf eder. Bu talim, Allah'a yakınlık bulunması içindir. Bu çalışma tamamen Allah rızası için yapılmalıdır. Başka hiçbir şey bu noktaya bulaştırılmamalıdır.

Mehmed Ali Bey Hazretleri, bir evlâdına hitaben; **"evlâdım ben seni yetiştirir ve Hakkın kapısına kadar götürürüm; gel diyecek olan Allah'tır."** buyurarak mânevî yoldaki tertib-i ilâhîyeyi ve nezaketi işaret etmişlerdir.

Mürşid ismi, Peygamberimizin isrinden yürüyen

Hakk yakınlığı bulmuş ve Allah tarafından insanlara öğretici olarak gönderilmiş ve Allah'ın tasdikinde olan namus ismi olduğu belirtilmiştir. Yani O'nun evliyasıdır. Bu yolda ilâhî edeb çok önemlidir. Peygamberimiz, "**Ben size muallim olarak irsal olundum; din-i İslâm'ı ikmal ettim, ilâhî ahlâkı tamamladım. Artık Allah'a bu doğru iman ve ilimle varabilirsiniz,**" (*İbn Mace*) buyurmuştur. Hz. Süreyya bu konuda "**Cenâb-ı Muhammed (s.a.v)'in güzel şeriatı,**" buyurmaktadır, şeriatın aslı bu olsa gerekir.

Mürşid, ilim veren, ilâhî ahlâk ve edebi öğreten demektir. Sultanımız Hz.Abdülkadir Geylani, "**Ben size ilâhî ahlâkı öğretmeye gelen bir terbiyeciyim,**" buyurmuştur.

Mürşid'in Allah'ın namus ismi olduğu belirtilmiştir. Bir dervişi aldı mı, gece gündüz demeden uğraşır, didir, onu kırmadan, üzmeden güzel bir noktaya getirmeye çalışır. Çünkü Mürşid'in Allah'a ahdi tamdır. Allah'ımız "**Vaadinde emin olan Muhammed'im**" buyurmuşlardır. Elbette Onun varisleri de öyledir.

Hz. Süreyya,

**"Geçit başında bir kimse sana sormaz ki kimsin sen
Verirsin ismimi yahu görürsün ki ne şey'im ben
Demem müslim veya kâfir kimi ruh içre almışsam
Bırakmam muzmahil olsun ki zira zaminim ben"**

Buyurarak Mürşid'in bilinmeyen hususiyetlerini işaret etmekte ve dervişine kefil olacağını belirtmektedir. Herşey veli Mürşid'e göre tayin olur. Kabul eden rahmet, reddeden zahmet çeker. Yani mi'yar O'dur.

Mürşid'in manevî ilme ek olarak dünyevî bilgileri de lütfeder olması lazımdır. Terakki için dünya ve ahiret bilgisi gereklidir. Dünya yaşamı Allah'ın o zamandaki arzusuna göre tatbik edilmelidir.

Dünyadaki yaşam bilgisi nedir? Kur'an'da, "**İnsan cehüldür**" buyrulmaktadır. Dünya yaşamı Allah'ın arzusuna göre bilinmeli ki, medeni olunabilsin. Peygamberimiz Yesrib'e gelince, "**Peygamber geldi artık medeni olduk**" anlamında Yesrib'e **Medinetün Nebi** denmiştir.

Derviş, adab-ı muaşeret bilmelidir. Derviş çelebi insan olur, hoşsohbet olur. İnsanlık da bunu icap ettirir. Mürşid evlâdlarını güzel bir hale getirmek için sevgi ve muhabbet aşılamaaya çalışır.

Günümüzde yapılan bilimsel araştırmalarda Allah'ın kelâmı suya okunduğunda su moleküllerinin dizilişinde bir muntazamlık görüntülenmiştir. Muhakkak ki, Allah kelâmının insan gönüllerinde de tesiri olacaktır.

Peygamber gönderilmiş toplumlarda dışlanmış olanlar, hor görülenler yine peygamberler ve veliler olmaktadır. Peygamberimiz Hz. Hatice ile Varaka bin Nev-

fel'e gittiğinde, Varaka, "**Seni yurdundan çıkardıklarında sağ olsam da sana yardım edebilsem**" demiştir.

Her peygamber ve veli dışlanmıştır. Bu bir tertib-i ilâhîyedir. İnsanların dışlanmasını Allah makbul tutmaz. Çünkü dışlayan için egoizm hakim olur. Allah lütfeder ama egoist olan şımarır. O zaman sille-i Rahman zuhur eder. Bu bir tertiptir. Peygamberlerde olan tatbikatı velâyette de görmekteyiz. Hz. Pirimizin dâhi Bağdat'tan çıkarılması vâridir. Bütün bunlara Allah rızası için katlanılmaktadır.

Umuma Mürşid olmak için Miraç yapmak, Hakkı bulup halka dönmek, '**tac-ı telvin**'i giymek, '**taht-ı temkin**'e oturmak ve Cenabı Hakkın, "**Es Selam**" ve "**El Mümin**" isimlerine mazhar-ı tam kıldım." hitab-ı izzetine mazhar olmak icabeder. Sonra da, "**Bi-len düşer mi şirk-ü isyana**" kelâmındaki hususiyete ermiş olmak gerekir. Bu kelâm Mürşid noktasının hususiyetlerini beyan etmektedir.

İrfan-ı Muhammediye'ye sahibiyet Hakk'a vüsuldan sonradır, (yani Muhammedi irfana varmak ondan sonradır.) Bu mertebelere ermeyen Hakk'ın Cemali mi yoksa Celali mi ilham indirdiğini temyiz edemez; sözleri mekirden kurtulamaz. O halde esmâ-i ilâhîyenin cevheri esrarına sahip olmak ister. Bunun için de Cenâb-ı Hakkın ilhamı hangi ilâhî isim ile indirdiğini tenezzülen

açıklaması icabeder. Bu ise, Hakkın fiiliyatına mazhar olan zatî evliyaullahın hâlidir. Böyle olanlar umuma Mürşid olurlar. Hanımlara ise bu sırdan, yani irşad makamından nasip verilmemiştir. Ancak erkek ve kadınlar veli ve veliye olurlar.

Erkek ve kadın varlıklarının duyguları farklıdır. Kadında sahip olma duygusu vardır. Kadın, erkek vasfına sahip olmak ister. Erkekte ise tahakküm fikriyatı yoktur. Hâlbuki aile reisi olarak erkeğe hükmedilmiştir. Erkek, aile reisi olarak ailesine hizmet etmekle, onları başkalarına muhtaç bırakmamakla mutlu olur. Dolayısıyla Mürşid'lik makamında peygamberlik makamının bir mirası olarak erkeğe hükmedilmiştir. Kadından veliye olur; ancak Mürşidelik söz konusu değildir. Nitekim hanım peygamber de gönderilmemiştir.

Hülâsa manevî feyz Hakkın zâtından alınır, kitap okumak işi değildir ve kitap ile irşad yapılmaz. Hakka vusul ister, ilâhî icraya sahibiyet ister, hâl ehli olmak ister. Bu da, ölmeden önce ölmek ve ilâhî sıfat ve ahlâk ile muttasıf ve mütehallık olmayı gerektirir ki, başka türlü olmaz. İrşad makamına varmak için Hakka vusul lazımdır. Allah'ın tertib-i ilâhîsinde terakki ve tasdik gerekir.

Bir kişinin irşad noktasına gelmesi için hâl-i hayattaki Mürşid'in tasdiki gerekir. Bu, zaten Allah'ın nizamıdır. Hâl-i hayattaki Mürşid Allah'ın nizamını işaret eder. Hz. Mevlâna, "**Zamanın İnsanı'nı kabul etmeyenin hâli iblisten kalma bir mirastır.**" buyurmaktadır.

Manevîyatta ilk terbiye Hakka'dır. Hakka terbiye ikmal olunca halka terbiye kazanılır. Hz. Pirimiz, "**Terbiye, ilâhî ahlâk ile olur.**" buyurmaktadır. Allah'ımızın arzuyu ilahîsine uyararak hakîkate ermiş olan insan gönlü "**el beledil emin**" sırrına ermiştir. Allah'ımız İnsan'ın kendi şartlarına uymasını istemiştir. Kişi Allah'ın '**el-vesile**' sırrındaki nizamına uyar ve hakîkatini idrak ederse, Allah'ı kendinde bulan bir gönül haline gelir ve "**el beledil emin**" sırrına mazhar olur. Orada Allah'ın selâmı ve selâmeti vardır. Böylelikle ruhen ve cismen selamet bulunmuş olur. Emin bir belde olmaları onlar için bir iltimastır. Ve emin bir insan olur ki, Hz. Muhammed (s.a.v)'**El Emin**'dir. Aslında Mürşid noktası tam manası ile anlaşılmalıdır; ehl-i zahir bu noktada atlamıştır. İlâhî Mürşid'i kabul etmemiş, derviş de olmamış ve kenarda kalmıştır.

Hz. Mevlâna'dan şeyh istemişler. Hz. Mevlana Şems-i Tebrizi'ye "**İyi ki derviş istemediler, yoksa ya sen gidecektin ya da ben,**" buyurmuştur.

MÜRŞİD NOKTASINDAKİ HUSUSİYETLER

B i s m i l l a h i r r a h m a n i r r a h i m

İnsanlar Mürşid denince kişi olarak düşünmüşlerdir. Mürşid'i kişi olarak düşünmek akla göre bir Mürşid tarifi yapmak olur. Mürşid **Allah'ın bir ismi** olarak dervişleri yetiştirmek için tayin olunan gönüldür.

**"Allah dilediğini Hû'ya mücteba eyler
(seçer) ve inabe edeni (Mürşid'e bağlananı)
Hû'ya hidayet eyler." (Şûra 13)**

Âyetinden anlaşılacağı gibi, kişinin iddia edeceği bir husus, kendine atfedeceği bir kudret olmaması icap eder. Bu olay tamamen manevîdir, dünyevi değildir. Bu bakımdan dinin zahir tatbikatı ile uğraşanların bu noktaları kabulü müşküldür.

Secde sûresi 4. âyetinde,

**"Allahülleziy halaka's semavati ve'l arda ve
ma beynehüma fiy sitteti eyyamin sümmeste-
va ale'l arş ma leküm min dunihi min veliyyin
ve lâ şefi' efela tetezekkerun"**

"Semavatı ve arzı ve ikisi arasındakileri altı günde halkeden sonra da arş üzre istiva eden Allah'tır. Sizin Hû'nun dununda ne velîiniz vardır ne de şefaât edeniniz. Tezekkür etmez misiniz?" buyrulmaktadır.

Veli için ayniyet-i ilâhîye denilmiştir. Yani veli, Allah'a ayna olmuş mânâsına gelir. Peki, hangi kul ki Allah'ın namütenahiliğinin tamamına sahip olabilir? Yani O'ndaki hususiyetlerin tamamını taşıyabilen, Allah'a tam olarak ayna olabilen bir kul olabilir mi? Bu mümkün değildir. Bu tarifler dünyevî kalmaktadır. Bu, dünya misalleri ile Allah'ı idrak etmeye çalışmak olur ki, makbul olmasa gerekir.

Geçmiş zamanlarda bu gibi sözler söylenmiştir. O zamanki ilham belki de öyle idi. Ancak bugün biliyoruz ki, Allah'ın namütenahiliği karşısında nokta bile değiliz.

Allah velisine ayniyet-i ilâhîyesini beyan olarak lütfedebilir mi? Onu ancak Allah söyler. Veli, "*Ben Allah'ın aynıyım,*" diyemez. "***Lâ mevcude illâ Hû***" hakikatinden dolayı veli kendi varlığının da Allah'a ait olduğunu ve onun namütenahi olduğunun idrakindedir. Ancak Allah, kendi hususiyetlerinden velisine lütfeder. Veli, lütfedilen hususiyetler üzerinde tasarruf hakkına sahip olsa da bunun Hakk ile olduğunu bilir.

Hz. Mehmed Ali Özkardeş buyurmuştur ki; "**Hiç**

kimse Allah olamaz; ancak Allah insandan görünür.”

Mürşid, kudretin sahibi olarak düşünölmektedir. Hâlbuki Mürşid'i Allah'ın bir ismi olarak, yani kudretin sahibini Allah olarak düşünmek lâzım gelir.

Nâsın Mürşid noktasına olan isteklerinde nizam-ı ilâhîyeyi zorlayıcı teklifler olabilmektedir. Halbuki Mürşid Allah nizamını muhafaza etmekle memurdur. Mürşid Allah'ın düsturunu temsil eder. O zaman Mürşid, **‘Ben kendi nizamımı sizin için bozmam’** buyurmaktadır.

Derviş muhtelif merhalelerden geçerek yetişir ve irşad makamına erişir. Haddizatında Allah'ın rızası bütün kullarının bu makama gelmesidir. Onun için insanlara Mürşid tayin etmiştir. Kur'an'da, **"Hû'ya varmaya 'el vesîle'yi arayınız,"** (Maide 35) buyrulmaktadır.

"İnnehû âlimün bizatissûdur" sırrı ile kalplerde dolaşan sır, Allah'ındır. Allah, **"Mürşid"** ismi ile kalplerde tatbikat yapmaktadır. Dervişin bir Mürşid'e bağlanmasının sebebi, Allah'ımızın emrini yerine getirmek içindir.

Reis-ül Mürşidîn, Allah'ın o zamandaki arzu ve zevkinin lütfedildiği gönöl noktasıdır. Allah, O gönle bir arzu verir, o gönöl bunu arzu olarak duyar. Allah progra-

mını değiştirir ve O gönle lütfettiği arzuyu tatbikata koyar.

Hz. Süreyya bir varidatlarında; **'Ey can, ey benim evlâdım, yüce tarikatlardan herhangi birine ciddi bir şekilde bağlanmış olan hakikat salıklarının 'Hakiki Mürşid'in ne şey olduğundan haberdar ve bilgili olması gereklidir.'** buyurmuşlardır.

Kişi Allah'ın buyurduğu gibi, **'Mürşid Allah'tır'** derse feyz alır ve şaşmaz. Ancak kendi düşünce ve fikriyatına göre tarif yaparsa mekre düşer ve feyz alamaz. **Çünkü insanı insan yetiştirir.**

Allah insanı dünyaya yollayarak, gerçek ilimle mücehhez kılmayı murat etmiştir. Yani irşadı Allah yapmaktadır. Sonra bunun sualini yine Allah soracaktır.

Allah'ımız, **'Ben seni dünyaya yolladım, ilim sahibi ol ve bana dön,'** buyurmuştur. Bu tertip içinde **'nasıl öğreneceğim'** dendiğinde de, **'Bana yakınlık bulmuş olanı bul ve ondan Benim ilmimin sahibi ol ve bana gel'** buyurmuştur.

Bu tertip ve yetiştirme tamamen Allah'a aittir. İnsanların yaptığı ve yapabileceği bir tertip değildir. Kişi bu tertibi inkâr ederse **'asl'**a varamaz.

Hz. Süreyya, **'Mutlakiyyet ve manevî Hakikatül Hakayık lisanı ve özellikle 'Âlem-i Âmâ'ya devamlı sahip ve malik kâmil evliyaullahın 'ihsan eden dudağından (fem-i muhsin) işitilegelmiştir ki, Mürşid-i Hakiki adı verilen irşad ve feyizlere mazhar zât ile 'velâyet'e erdirmek mühim keyfiyetine lütfedip rağbet buyurarak gayrı noktasını gidermiş, kudret-i ilâhî üzerinde tasarruf sahibi ve maliki sıfatları mukaddes bir zattır'** buyurmuşlardır.

Mürşid o kimsedir ki, **'feiza ferağte fensab ve ila rabbike ferğab'** âyetinin sırrına mazhar ve vasıflarını haizdir. Bu yolda kendisine intisab etmiş olanlara feyz vererek, **'velâyet-i hakikiye'** erdirmek üzere bu mühim makama lütfedip rağbet buyurmuş ayniyet-i ilâhîyyeye sahip bir zâtî kudsiyyet sıfattır.

Bu zâtlarda fiili icranın tamamen Hakkın kendisine ait olduğu ve **'Mürşid'** ismi ile görünenin Allah'ın kendisi olduğu Kehf sûresinin 17. âyetindeki,

"Men yehdillâhü fehüvelmühtedi ve men yudlil felen tecide lehu veliyyen mürşiden"

"Allah kimi hidayete erdirmiş ise o ihtida etmiştir ve kimi dalalete düşürmüştür, ona bir veli mürşid bulamazsın" beyanı ilâhîsi ile sabit ve tasdik olunmuştur.

Tarikatlerde masivadan geçmekten bahsedilir. Masivadan kurtulmaktan murad, Allah'ın gayrisi gibi görünen emmare nefsin, enfes hâle gelmesidir. Bunu yapacak olan Mürşid'dir. Kişi kendi kendini temizleyemez, masivadan kurtulamaz, '**nokta-i gayn**'ı gideremez.

Nitekim Yusûf sûresi 53. âyetinde,

"Ve ma überriü nefsiy inne'n nefse leemmare-tün bi's sui illâ ma rahime rabbiy inne rabbiy ğafurür rahıym"

"Ve nefsimi ibra etmiyorum. Muhakkak ki Rabb'imın rahmet ettiği dışında nefis kötülüğü emredicidir. Muhakkak ki Rabbim Gafur'dur Rahim'dir." buyrulmuştur.

Bu husus ile ilgili olarak Hz. Süreyya; "**İş bu tarîf görünen sıfatlara dair olup, hakikatlerin hakikati ancak ulu, kutsal ve fehâmetli zât tarafından bilinmektedir. Ve fakat kutsal sıfat sahibi zâtını daha açık söylemek olmaz, olamaz. Çünkü zahir şeriatı bakımından evliyaullahın adabına aykırı bulunur. Eğer gerekirse saliklerden bazı kimsele-re manevî fiillerin gösterilmesi yoluyla kendilerini oldukça kapalı bir biçimde tanıtırlarmış. Bunun sebebi saliklerin seyr-ü sülukleri sırasında meydana gelmesi zorunlu ve tabii bulunan tecelli-**

ler ve diğer hâllerden korku ve telaşa düşmemeleri için olsa gerektir." buyurmuşlardır.

Kişi Mürşid'e ruhen ve cismen terakki için gitmelidir. Allah rızası için giderse o zaman maneviyatı ve Mürşid'i ciddiye almış demektir.

Hz. Mevlâna ilimde en yüksek makama varmasına rağmen hakikat noktasındaki eksikliğinin farkındaydı. Onu Hakka vardıracak bir gönül noktası aramaktaydı. Şems-i Tebrizî onu muradına erdirmiştir. Ama Hz. Mevlâna'yı "**Zamanın Sahibi**" olarak tanıyoruz. Âlemler '**Zamanın Sahibi**'ne tâbidir, yani Hüve'nin o zamanki tecellisidir.

Allah bir gönlü Zamanın Sahibi kıldıysa âlemler O'nu zikreder. O gönül, âlemlerin zikri demektir. O noktada dünyevî bir kişilik aramak doğru değildir. Peygamberimiz zamanında zuhur etmiş nice güzel gönüller, "**Bugünün namütenahi feyzinden istifade ediyoruz,**" buyurmaktadırlar. Bunu idrak, nâs için çok zor olsa gerektir.

Mürşidin manevi evlâdlarını kendi vücudunda kabul etme hali vardır. Belki dervişler bu tatbikatın farkında değildir. Yani dervişin Mürşid'ini tasdik ve ona tam tâbi olması zaruretinin yanında Mürşid'in de evlâdını Allah'ın bir emaneti olarak kabul etmesi lütfu vardır.

Mürşid, kendisine teslim olan kişinin halini hakkel yakîn olarak bilir. Onun duygularını ve iç halini Allah'ın ona anlattığı gibi bilir. Derviş de Mürşid'ini Allah'ın kendisine bildirdiği gibi bilirse bu hakiki bir bir biliş olur ki, terakkiye vesiledir.

Mürşid'lik makamı peygamberlik makamının mirasıdır. Nitekim hadis-i şerifte, "**El ulema-i veresetü'l enbiya / Âlimler (âlim-i hakiki) peygamberlerin varisleridir.**" buyrulmuştur. Peygamberimiz için, "**O havadan nutk etmez illâ vahyolunan bir vahiy'dir**" (Necm 3-4) buyrulduğuna göre, O'nun varisleri için de aynı sır geçerlidir.

Hz. Süreyya; "**Ey can-ı men 'Hakk' şahit olunan sanatları ile anlatılmak istense, şahit olunan sanatlar içinde zâtî kâmil veliler tarafından şahit olunmak üzere öyle sanatlar vardır ki, Rezzak olanın senin gördüğün hesapsız sanatların bunlar yanında bölünmez bir zerre kadar hükmü yoktur. Çünkü beşer âlemi henüz görmemiştir. Ne söyleyeyim ki, anlayabilesin. Ne gördün ki, takdir edebileceksin. İşte zâtî dediğimiz kâmil veliler bu yüce beyanların katiyetle dışında değildirler, olmaz, olamaz. Ol ki anlayabilesin. Bir tam er bulursan ve o seni hakim ve fehametli ruhuna alır, serbestliğe ve efendiliğe sahip ve malik ederek anlatırsa olur. Başka yolu yoktur.**" buyurmuşlardır.

Bakara sûresi 150-157. âyetlerinde şöyle buyrulmaktadır:

"Ve min haysu harecte fevelli vecheke şatrel-mescidilharam ve haysü ma küntüm fevelli vücuhüküm şatrehu liellâ yekune linnasi aleyküm hüccetün illelleziyne zalemu minhüm felâ tahşevhüm vahşevniy ve liütimme ni'metiy aleyküm ve le'alleküm tehtedune kema erselna fiyküm resulen minküm yetlu aleyküm ayatına ve yüzekkiyküm ve yu'allimükümülkitabe velhıkmete ve yü'allimüküm ma lem tekûnû ta'lemun fezküruniy ezkürküm veşkürü liy ve lâ tekfürun ya eyyühelleziyne amenüste'ıynu bissabri vessalâh innallahe maassabiriyn ve lâ tekulu limen yuktelü fiy sebebi'llâhi emvat bel ahyâün ve lâkin lâ teş'urun ve leneblüvenneküm bişey'in minelhavfi vel'cuı ve naksın minel'emvali vel'enfüsi vessemerat ve beşşirissabiriyne elleziyne iza esabethüm musıybetün kalû inna lillâhi ve inna ileyhi raci'un ülaıke aleyhim salâvatün min rabbihim ve rahmetün ve ülaıke hümülmühtedun"

"Ve nereden çıkarsan çık, vechini 'Mescid-i Haram' tarafına döndür. Ve nerede olursanız olun vecihlerinizi 'Hû' tarafına döndürün ki, aralarından zulmedenler dışında, nâsın aley-

hinize bir hücceti (delili) olmasın. Artık onlardan haşyet etmeyin (korkmayın) ve bana huşu duyun ki, ihtida edesiniz (hidayete eresiniz) diye, üzerinize nimetimi tamam edeyim; (Nitekim) içinizde aranızdan sizlere âyetlerimizi tilâvet eden ve sizleri tezkiye eden ve sizlere 'Kitab'ı ve 'Hikmet'i öğreten ve sizlere hiç öğrenmemiş olduğunuz şeyleri öğreten bir resûl irsal eyledik. Artık beni zikredin ki sizleri zikredeyim ve bana şükredin ve bana kâfir olmayın. Ey iman edenler, sabır ve salât ile istiane ediniz(yardım dileyiniz).Muhakkak ki Allah sabredenlerle beraberdir. Ve Allah sebîlinde (yolunda) katledilmiş olanlara 'ölüler' demeyin. Bilâkis dipdiridirler ve lâkin sizler hissedemezsiniz. Ve elbette sizleri, korku ve açlık ve mallar ve nefisler ve ürünlerden eksiltme gibi şeylerle sınarsınız. Ve tebşir et sabredenleri. O sabredenler ki, onlara bir musibet iliştiğinde 'ciddeden biz Allah içiniz ve cidden biz Hû'ya dönenleriz' derler. İşte onlar üzerlerine Rablelerinden salavatlar ve rahmet vardır. İşte onlar, onlardır hidayete erdirilmişler."

Mutu kable en temutu / Ölmeden önce ölü-
nüz hadisinin karşılığı olan manevî yetiştirmeyi ve Mürşid noktasının (Hû noktasının) tatbikatını anlatan âyetlerdir.

Mescid-i Haram sırrı Zamanın İnsanı'ndadır. Her zamanda gönülleri zamanın risalet noktasına çevirmek gerekir.

"Nimet" her zamanda vazifeli olan gönül noktasıdır. Herkes kendi makamına göre Allah'a teveccüh eder. Şüphesiz ki, kelime-i şhadeti okuyan Müslüman olarak kabul edilir. Ancak Allah'ı onu arzu ettiği şekilde zikretmek, O'nun kabul ettiği şekilde O'na yönelmek gerekir. Bunun için ise Allah'ın irsal eylemiş olduğu bir gönül noktası ile mülakat etmek, ilim ve bilgi sahibi olmak gerekir. Onun ilmi ise namütenahidir.

Allah'ı zikretmek zakir makamıdır. Allah'ın zikrettiği gönül noktası ise mezkûr makamındadır.

DERVİŞ-İ SADIK

Bismillahirrahmanirrahim

Nefis ve ruh terbiyesi için bir Mürşid'e mülaki olup dergâha hizmet edene Derviş, manevîyata mensub olana da Mürid denir. Farsçada '**deryuş**' kelimesinden gelen derviş sözcüğü, İslâm dünyasında tarikat mensubu anlamına gelmektedir. Fas ve Cezayir'de, derviş yerine '**ihvan**' kelimesi kullanılır. Dervişler mensup oldukları tarikatın esasına uygun olarak taç ve hırka giyerler. Manevî olan bu zâtlar derviş kelimesinin kanaatkârlığını ifade eden çalışmalar yaparlar. Derviş; mütevazı, kanaatkâr olan ve manevîyatla gönlü zengin olan kimse demektir.

Derviş; Allah'ın ilâhî tertibine, Allah'ın ve Hz. Muhammed (s.a.v)'in şeriatına uyan, Allah'ın '**el vesile**' sırrını tasdik eden ve o yoldan Hakk'a varmak için Bezm-i Elest'teki ikrarını tekrar etmek isteyen muhabbet sahipleridir.

Velâyete Nasıl Dahil Olunur?

Bir kimsenin veli olabilmesi için:

1. Ezelden velâyete namzed olmalıdır.
2. Güzel ahlâk sahibi olmalıdır.
3. İlâhî kâmil bir Mürşid eli tutmalıdır.

Kişinin ahlâkı güzel olmazsa terakki etmesi çok zordur. Allah'ımız ahlâk hususunda çok dikkatli olunmasını emir buyurmaktadır. Bu konu çok hassastır. Kişinin ezelden velâyete namzetliği bulunmasa bile kâmil bir Mürşid'e rastlarsa velâyetten nasip verilebilir. Nitekim Hz. Süreyya'nın,

***"Kaderde olmasın varsın dile maksudunu yahu
husule gelmesin olmaz***

***Bu yerden boş çıkılmaz Hazreti Ceylî makamıdır
ki ferman etse ne olmaz"*** beyanı bu hakikati anlatır.

Gerçek derviş olan kişinin dervişliği daimidir. O derviş hakikat peşindedir. Zaten kâmil bir Mürşid'e teslim olan hakikati bulmuş demektir. Çünkü bilir ki, bütün ilim ve hakikat Rabbimizindir ve daima Allah'ın arzuyu ilâhîsi ile terakki mümkündür.

Gerçek derviş olan fakr yolunu tutar. '**Fakr**' ile ilgili olarak Fatır sûresi 15. âyetinde,

***"Ya eyyühe'n nasü entümü'l fukaraü illellah
vallahü hüve'l ğaniyyü'l hamiyd "***

**"Ey Nâs, sizler Allah'a (muhtaç) fakir-
lersiniz, Allah'a and olsun ki Hüve el Gani**

(zengin) dir el Hamid'dir (hamde lâıık)
buyrulmaktadır.

O halde manevî yolun gerçek yolcuları dervişliğin daima devam ettiğini bilir ve daima tevazu sahibidirler.

İlâhî güzellik kazanmış ve güzel bir noktaya gelmiş olan daha ileri terakki eder. Bununla beraber dervişliği de tâbiyetinden dolayı devam eder. Bilir ki tâbiyet **Hüve**'yedir. Ondan sonraki terakkiler **Hüve**'nin hususi yoludur ki, yalnız O bilir.

Manevîyat, dervişin kendi arzusuna göre dünyayı düzenlemesi değildir. Bilakis Allah'ın düsturuna tabi olmaktır. Manevîyata girenler kendi arzularını yerine getirmeyi, yani kendi arzularına göre yeni bir nizam getirmeyi düşünebilirler. Oysa manevîyat Allah'ın düsturuna (nizamına) uymaktır. Çünkü yaratılıştaki maksat kulluktur. Kur'an'da, "**İnsanları kulluk için yarattım**" buyrulmaktadır. Manevîyata giren her şeyi kendi aklına göre değerlendirirse Allah'ın düsturuna uymamış olur.

Manevîyata girenler kendi arzularının tahakkukunu göremedikleri zaman manevîyatı bırakmaktadırlar, tâbi olmak istememektirler.

Manevîyata girmiş olanlar herşeyi değeristireceklerini zannederler. Hâlbuki maneviyat teslimiyet ister. Ma-

nevîyata giren için kendine bir üstünlük affetmek olamaz. 'Bana yan baktı da çarpıldı' fikri yanlıştır. **Manevîyat Allah'ın kullarına rahmet etmek içindir, zahmet vermek için değildir.**

Velâyet ezeli ve ebedidir. Derviş Mürşid'in enerji akımındadır. Mürşid dervişin **Levh-i Mahfuz**'daki kaydını değiştirebilir. Allah'ımız bu tatbikatı '**Mürşid**' ismi ile yapmaktadır.

"**Kab-ı Kavseyn**" Allah'ın kuluna verdiği yakınlığı anlatır. Madde ve cevher aynıdır ama tecelliyat değişiklidir. Kul yine kuldür, ama Hakkın ona lütfu vardır.

Derviş için, '**Mürşid'in karşısında istersen parende at, yeter ki Mürşid seni sevsin**' denmiştir. O halde Mürşid dervişin kaydını değiştirerek, hâlden hâle geçirmektedir. Sevgili Peygamberimiz, "**Ben her an yetmiş bin hicaptan geçerim,**" buyurmaktadır. Tatbikatta Mürşid'in hangi noktada olduğunu beyan için bunlar söylenmiştir.

Bir mânâda (sembolik bir anlatım olarak) yüksek bir yerdeyim. Aşağıda sıra sıra dizilmiş kapılar ve perdeler var. Ben üzerlerinden uçarak gidiyorum, Rabbim buyurdu ki; "**Bunlar hicap perdeleridir. Mürşid'ine olan hürmetinden ve hizmetinden dolayı seni hepsinden geçirdim.**" buyrulmaktadır.

Manevîyatta benlik bir şey ifade etmez. Manevîyatta Mürşid, Allah'ın kendinden kendine tekelümüdür. Mürşid ismi Hakka ait olduğuna göre, O gönül hiçbir şeyle tahdit edilemez. O gönülde Allah açılmışsa ona bir hudut konulamaz.

Dervişlik giyim kuşamla, görüntü ile olmaz. **Dervişlik, hiçbir şey talep etmeksizin Mürşid'e teslim olmaktır. Dervişin tam teslimiyeti onu güzel bir noktaya getirir.**

Derviş, Allah'ın insanlar için indirmiş olduğu nizam içinde yürümeye çalışmalıdır. Allah'ın arzusu Mürşid'de ifadesini bulur. Mürşid, dervişini Allah'ın arzu ettiği yolda yürütmek için yetiştirir.

Mürşid, dervişini eski zamanlardaki tatbikat ile yetiştirmez. Zamanın feyz-i ilâhîyesine göre yetiştirir. Çünkü derviş geleceğe doğru yürüyecektir. Hz. Mevlâna buyurur: "**Dün dün de kaldı cancağızım şimdi yeni şeyler söylemek lazım.**" Hz. İsa da; "**Bugün beni dinleyin**" buyurmuştur.

Manevîyatta geçmiş tatbikat ile yürümek mümkün değildir. Allah her yeni zamana Mürşid tayin eder. Bunun bilinci içinde olmak lâzımdır. Allah o zamanın zevk ve neşesini o gönül ile lütfeder. Dervişin asıl bunu anlaması lâzımdır.

Bir Mürşid'e mülaki olmuş derviş, yetişmesinde Mürşid'i için Allah'tan tasdik alır. Böylelikle Mürşid'ini daha iyi anlamış ve tanımış olur. Mürşid'in hususiyetini ancak o zaman idrak eder.

Bir insanın irşad olması ancak ve ancak yaratıcı tarafından lütfedilen ilim sayesinde olur. O hâlde Mürşid'in hakikatinin Allah olduğu anlaşılmalıdır. Mürşid de evlâdındaki tecelliyi ve ondaki ilâhî rahmeti görür ve onun terakki ettiğini bizzat Allah'ın lütfu ile müşâhede eder. Mürşid evlâdının maneviyatta ilerlemesi için gereken yardımı yapmaya çalışır ki, zaten bir Mürşid'in gayesi güzel evlâd yetiştirmektir. Mürşid, Allah'a imanlı, inançlı ve mutî gönüller yetiştirmekle sürur duyar.

Dervişliğin Hususiyetleri

Hz. Pirimiz, "**Benim dervişlerim cehenneme uğramaz. Kendini bana derviş kabul eden de benim dervişimdir,**" buyurmuştur.

Kişi dervişliği önce kendine kabul ettirmelidir. Dervişlik tahammül ve sabır ister. **Hayatı Mürşid'in gözünden görmek ister.**

Derviş Mürşid'e arzuhâl eyleirse Mürşidin cevabı hüküm haline gelir. Eğer nezaket çerçevesini aşan bir konuşma olursa, yani derviş kendi istekleri ile Mürşid'i zor-

layacaksa, derviş sadece himmet istemekle yetinmelidir. Esasta bu daha doğrudur. İlâhî makam onun halini bilir.

Dervişteki hususiyet tam mânâsı ile Mürşid'e tâbi olmaktır. Hz. Pirimiz ile derviş Mehmed hikâyesi bunu anlatır. Hz. Pîrimiz derviş Mehmed'in mânen teslim olmayan nefsi takıntısını mânevî kılıcı ile kesmiştir.

Mürşid'e tam olarak tâbi olamayan dervişin aklında bir '**acaba**' kalır. O acabayı geçerek tam teslimiyet gösterdiyse, onun her hâli ibadet ve taattır. Artık onun tek düşüncesi Allah'tır. Bu noktaya gelemeyen Allah dûnunda kalandır.

TALİP

Manevî yolun tertib-i ilâhîsinde, bu yola talip olan kişiye "**talip**" denir. Kelime anlamı olarak; talebe, öğrenci, isteyen, istekli, arayan, ilim öğrenen demektir.

Taliplik Allah'ın arzu ve neşesidir. Talip o arzu ve neşeyi hangi gönülde buldu ise ona talip olur.

MÜRİD

İrade eden, isteyen, arzu eden, tasavvufta bir tarikata girmiş olan demektir. Mürid, Mürşid'in talebesi, Mürşid'e bağlanan kimsedir. Kişi, manevî yolda kabul

gördükten sonra manevî rehberine "**mürid**" olur. Mürşid'e teslimiyeti ile manevî terakki basamaklarını kat ederek yükselen, Hakkı bulmaya namzed olan kişidir.

Mürid, Hakka her halükârda rızasını belli etmeli; Allah'ın veli kullarına karşı içten sevgi beslemelidir.

Bir kimse Mürşid'e mülaki olursa talip olur. Maneviyata devam ederse mürid olur. Mürşid'e tam tâbiyetle onun izini sürmesi murad olandır. Mürşid kendi yetişmesindeki hususiyetleri anlatır ve mürid terakki eder. Mürid'in vasıl olması, yani Hakkı bulması ise Allah'a aittir. Mürşid müridini '**Mürşid**' ismi ile daha ileri makamlara getirir. Allah'ın bir kimseye mürid olma özelliği vermesi sonunda o kimse mürid olur.

Mürşid ile derviş konusu ile ilgili olarak Hz. Pir Abdülkadir Geylânî'nin "**Gunyet'üt Talibin**" adlı kitabında şöyle buyrulmaktadır: **Mürid odur ki: İlâhî ilim idaresi altına girmiştir. Murad odur ki: onun idaresini yüce Hakk üzerine almıştır.**

Mürid yüce Allah'ın nuru ile bakar. Amma murad yüce Allah'ın varlığına dalar da bakar. Mürid yüce Allah'ın emrini yerine getirir. Murad ise yüce Allah'ın bizzat fiili ile iş görür.

Mürid hevaî arzularına muhalif durur. Mu-

rad ise kendi iradesinden ve temennisinden uzak durur. Mürid yaklaşmaya çalışır, ama murad kendi arzusu dışında yakınlığı bulmuştur.

Bundan sonra hâli anlatılan müride bir kapı aralanır: bu kapının adı şudur: "*Melik Deyyan /Allah'ın yakınlık kapısı*" o kimse sonra buradan da geçer, ünsiyet meclislerine oturtulur. Bundan sonra tevhid kürsüsünde oturtulur. Bundan sonra aradan perdeler de kalkar; ferdaniyet yurduna girer. Celâl ve azamet perdeleri kendisine açılır.

Artık bir halvet de aramaz. Zira halvet, nefsi ile mevcut içindir. Bir çocuk hâlini almıştır. Kendisi bir şeyi yemez; yedirilir. Bir şey giyemez; giydirilir. Bu zât artık kendisini sahibine teslim etmiş; işlerini ona bırakmışır. Bu durumda olan kimseleri Allahü Teala şöyle anlattı: "*Onları bir sağı bir sola çeviririz*" (*Kehf 18*) işte her kim anlatılan hâle ulaşır ise onun adı "*Sofi*"dir.

En sonunda zâtının nuruna katar. şu âyet-i kerime anlatılan manayadır: "*Semavatın ve arz'ın nuru Allah'tır. Onun nurunun meseli içinde misbah bulunan bir mişkat gibidir.*" (*Nur 35.*)

Bir başka âyet-i kerimede ise Allah-ü Teala şöyle buyurdu: "*Allah iman edenlerin velîsidir. Onları zulmetlerden nura çıkartır.*" (*Bakara 257*)

SALİK

Manevîyatta derece derece terakki edene salik denir. Yani "**bu yolun yolcusu**" manasında "**salik**" denir. Seyr-ü sülukunu ikmal eden salik, yüksek dereceye varır ve "**Vasıl**" olur.

VASIL

Vasıl olmak, Hakkı bulmaktır. Vasıl olmak için salikin Mürşid'inde fena bulması gerekir. Buna '**fenâ fi'l Mürşid**' denir. Mürşid'inde fena bulan, yani Mürşid'ine tam bir tabiyetle bağlanan onun ilim ve meşrebine bürünen için '**fenâfillah,**' yani '**Hakta fena bulmak**' hâsıl olmuş demektir.

İHVAN

Manevî kardeşlik anlamına gelir. İhvan Efendimizin buyurmuş olduğu din kardeşliği içinde mütalaa edilmelidir. İhvan olmanın da kuralları vardır.

Manevî kardeşlerin dünyevî menfaatler için birbirlerini istismar etmemeleri önemli bir nokta olsa gerektir. Manevî kardeşler birbirleri ile olan ilişkilerinde terbiye ve nezâket kurallarına dikkat etmelidirler.

Dergâhların kapılarında yazılan '**Edeb Ya Hû**'

levhası maddi ve manevî edebî manevî terakkide asıl olduğuna işaret etmektedir.

Derviş sadece bir öğrenci değildir. Öğrencilik belki dünyevi bir husustur, ancak derviş manevî ve maddi olarak yetişmektedir. Manevî hususiyeti Allah'ın istediği şekilde iman ve ikrar etmek, nefsi ve ruhi gelişmesini sağlamaktır. Derviş-i sadık o kişidir ki, Mürşid'ini kendisinde mütalaa ederek O'na bizzat Allah rızası için hizmet eder. Böylelikle bu kişinin Allah yakınlarından olacağı umulur.

Gerçek terakkide sebat, sabır ve ısrar ile derviş-i sadık olunur, yani sadakat sayesinde...

MANEVÎ YETİŞME

B i s m i l l a h i r r a h m a n i r r a h i m

'**İnsan**' Allah'ın arzularını temaşa etmek için yarattığı bir isimdir. İnsan ayrıca '**Kul-Âdem-Eşref-i Mahlûk**' gibi dünyada bilinen isimler aldığı gibi, Allah'ın arzuyu ilâhîsi ile terakki ederek '**İnsan-ı Kâmil**' sıfatını kazanır ki, Allah'ın diğer arzularının zühur noktası olur. Bunun için, Kur'an'da pekçok yerde işaret buyrulduğu gibi Sevgili Efendimizin düsturuna uymak icap eder. Elbette ki, Allah'ın her varlık için değerlendirmesi farklı olur.

Dervişlik Allah'ımızın, "**Muhakkak ki Ben 'Arz'da bir halife kılacağım,**" (*Bakara 30*) arzusu ile halkedilen "**İnsan**" varlığındaki muradıdır. Derviş, Allah'ın insan denilen varlıkta tatbikata koyduğu ilâhî arzuya uygun olarak gayret gösteren insandır. O zaman derviş Allah'ın insan arzusundaki hakikat ilmini bilmek için çalışan kişi demektir. Bu hakikati bilmek ise ancak bir Mürşid elinde yetişmek ile mümkündür. Yani mutlaka bir "**Âdem**"in olması ve Âdem'in insanlara ismi ile hitap etmesi gerekir ki, bu hitap haddizatında Allah'ın o kişideki, o isimdeki arzusunun hikmetini idrak etmesi mânâsını taşımaktadır. Ancak bu tertip içinde hakikat bilinir.

Nitekim Rabbimiz Hz. Musa'ya isim ile hitap ederek, kendisine bir zâtın geleceğini ve ondan ilm-i ledün öğrenmesini arzu buyurmuştur.

Kehf sûresi 65-66. âyetlerinde,

"Feveceda abden min ibadina ateynahü rahmeten min indina ve allemnahü min ledünna ilmen kale lehu musa hel ettebi'uke ala en tü'allimeni mimma ullimte rüşden"

"Kullarımızdan kendisine (Hû'ya) indimizden bir rahmet bahşeylediğimiz ve kendisine (Hû'ya) ledünnümüzden bir ilim öğrettiğimiz bir kul buldular. Musa Hû'ya "Sana öğretilmiş olan rüşten (irşad) bana öğretmen için sana tabî olabilir miyim?" dedi." buyrulmaktadır.

Bu, manevîyattaki yetişmeyi işaret etmektedir. Buna ister tasavvuf denilsin, ister denilmesin hangi isim verilirse verilsin, Allah'ın insanlar üzerinde arzu buyurduğu hakikati ifade etmektedir.

Bakara sûresi 31. âyetinde,

"Ve alleme ademel'esmae külleha sümme aredahüm alelmelaiyeti fekale enbiuniy biesmai haülai in küntüm sadikiyne"

"Ve Âdem'e isimlerin küllîsini öğretti, sonra onları meleklere arz etti de, "Eğer sadıklar-sanız şunların isimlerini bana haber verin," dedi." buyrulmaktadır.

Âdem'in melekleri isimler zikrederek yetiştirmesi velâyettir. Hz. Musa'da bunun tatbikatı zuhur etmiştir. Bu hususiyetin tam olarak tatbikata girmesi Hz. Muhammed (s.a.v) ile mümkün olmuş ve bu hakikat kemâl mertebesinde ayân olmuştur. Hz. Musa ile Hz. Hızır'ın yollarının üçüncü tatbikatın sonunda ayrılması velâyet hususiyetlerinin Hz. Muhammed (s.a.v) ile açılıp bildirilecek olmasından dolayıdır.

Mürşid'e "**Âdem**" denilmesindeki hususiyet, Allah'ın insanlar üzerindeki arzusunun Mürşid eli ile, yani yakınlık verdiği, hakikate erdirdiği gönülle bildirmesi olsa gerektir. Allah'ımız o gönül noktası ile kendi hakikatini açıp anlatmaktadır. Bu hakikate erenler selâmete çıkarlar. Bu tatbikat Allah'ın arzuyu ilâhîsi içinde, "**manevi yol**" olarak ifade edilmiştir.

Manevî maddî her ne varsa **Hüve**'ye aittir. Manevî ve maddî kelimeleri esasta dünya yaşamı ile ilgilidir, ama asliyeteye iltica edildiği zaman manevî ve maddî tatbikat, icraat, yaşam her şeyin '**O**'na, yani **Hüve**'ye ait olduğu idrakine gelinir.

Dervişin yetişmesi Âdem'den bu yana olduğu şekliyle tıpkı geçmiş Peygamberlerin ve manevî gönüllerin yetişmesi gibidir. Yani bir ehl-i gönle mülaki olarak ve de fiiliyatladır. Manevî yetişme maddi terakkiyi de kapsayacak şekilde olmalıdır ki, tam bir terakki olabilsin.

Manevîyatta Mürşid-Derviş yetişmesi manevî silsile ileldir. Bu silsile Peygamberimize ulaşır. Manevîyata karşı olanların ise devamı yoktur. Yani onların bir silsilesi olmaz.

Zevk-i zâtî, bu dünyada tatbik olunan zevktir. Allah'ımız görüldüğü gönül noktasında bir zevk tatbik etmektedir. Bu zevk, dünyada tatbik olmaktadır. Zevk-i zâtî ile Allah'ın bu tecellisini değerlendirmede zorluklar olabilir. Allah'tan o zâta mı gidilecek? Yoksa o zâttan mı Allah'a gidilecek? Baki olan Allah'tır, ilâhî âlem başkadır. Ancak Allah'ımız dünyada yakınlık verdiği gönle bu dünya ile ilgili zevkini lütfetmektedir.

Allah'ın arzusu zuhur ettikçe o gönül noktası ilâhî arzuyu intikal ettirir; ancak bu da değişmektedir. Çünkü Allah'ın arzuyu ilâhîsinde o gönlünde terakki etmesi lâzımdır. Bunu o zâtın şahsiyetine bağlamak hata olur. Zevk-i zâtî kendi halini bilmektedir.

Beyazıd-ı Bestamî'nin kul Bestamî ve Allah Bestamî tatbikatı meşhurdur. Bunları tecelli ettiren bir kud-

ret vardır. Bu kudretin tecelli ettiği gönül noktasına o zaman için ayniyet-i ilâhî denebilir, ancak gönül noktası bugün var yarın yok. O gönül noktasında icraat ve tatbi-
kat vardır. Peygamberler bu sınırı güzel çizmişlerdir.

Bugün manevî kardeşlerde, **'Mürşid'e gidin; ama Mürşid'de Benim'** buyrulmaktadır. Kul olan, *'Ben Allah'ım'* demez. Bu, çok yüksek bir edep noktasıdır. Çok ileri makamlarda çok ileri imtihanlar vardır. Allah İsrailoğullarına çok lütfetmiştir, ancak imtihanları da ağır olmuştur. Allah'ımız yavaş yavaş, hazmettiren hazmettiren ilim ve makam lütfediyorsa o derviş şaşmaz. İlim de kavi olur. Bu noktaya işareten Hz. Süreyya; **"Bilen düşer mi şirk-ü isyana"** buyurmuşlardır.

Hz. Muhammed (s.a.v) in Miraçta bile imtihanı vardı. Efendimize su, şarap ve süt teklif edilmiştir. Muhammedî yolda yetişme en ileridir. Öyle bir noktaya gelinecek ki, artık kendisi Hüve'nin arzusuna tam tabi olarak hareket edecektir. Yani mahfiyette tam olmak durumu söz konusudur.

Hz. Süreyya;

**"Ruberu yevm-i eleste ahd ü misak eyledik
Öyle bağlandık ki asla koymadık hiç bir gedik
Ta ebed mal eyledik yekdiğere kendimizi
buyurmuşlardır.**

Kibir geldiği zaman şahsiyet meselesi başlar. Ancak aslolan teslimiyettir. Bu, yetişmenin hususiyetlerinden birisidir. Baba evlâdına tokat atar ancak evlâd yine de babasına koşar. Bunlar muhabbetin tezahürleridir. Allah'ımız kulunu bir noktaya getirme arzusundadır.

Bir manevî yola girdikten sonra aslolan, yetişip kemale ermek için Mürşid terbiyesi altında yürüyerek, hakikate varmaktır ki, bu şartları taşıyan kimse yakınlarını da marifet ve irfan nuru ile aydınlatır.

Manevî konularda çoğunlukla kula göre değerlendirme yapılmıştır. Yani Allah var, kul var o halde kul öyle yaptı ise Allah da böyle yapar gibi. Hâlbuki Allah'a göre değerlendirme yapmak lazımdır. Esas şablon budur. Allah'ın arzusuna dikkat edilmeden yapılan değerlendirmeler isabetli olmasa gerekir.

İnsan dünyaya gelir, Allah'ın verdiği nasibe göre yaşar ve Allah'a döner. Eğer kula göre olsa idi, kul dileğini yapardı, kul ölmezdi. Kim ölmek ister ki? Ama ebedi yaşam ancak Allah'ın lütfettiğidir ve ilâhî âlemindedir. Dünyaya gelen çocuk büyüdükçe akıl ve kuvvet kazanır ancak ihtiyarlık zamanında cismani kuvvetlerini kaybeder. Ama Allah, manevî gönüllere bu eksikliği hissettirmez.

Hz. Sultanımız son anındayken Bir ara yanında olan evlâdlarının kendisinden uzaklaşmasını ister. Hz.

Pir, "**Sizinle benim ve bütün insanların arası yer ile göğün arası kadar açılmıştır. Ne beni bir başkasıyla ne de bir başkasını benimle mukayese edin. Benim yanımda sizden başkaları var. Onlara yer açın ve onlara karşı edebli olun. İşte burada büyük bir rahmet var. Onların yerini daraltmayın.**" buyurmuşlardır. Kişi manevî ise ölümden sonraki sırlardan da hissementtir.

Mürşid elinde derviş, imam elinde meyyit gibidir denmiştir. Mürşid, dervişte manevî makamların işlemini yapmaktadır. Gördüğümüz mânâları ya Mürşid'ine ya da seni seven birine söyle ki, lehine yorsun buyrulmuştur. Bugün manevî yetişme çok açık olarak anlatılmaktadır.

Manevîyatta yetişme hem manevî, hem de dünyevî olmaktadır. Dergâh hem manevîyatı, hem de hayatı öğreten bir merkezdir. Zaten manevîyatta hayatın aslını idrak etmek de vardır.

Manevîyat bir okuldur. İslâm'da ilk defa üniversiteyi kuran, Sevgili Peygamberimizdir. **Ehl-i Suffa**'da din doğru olarak öğretilmiştir. Orada yetişenler daha sonra İslâm'ı yaymak için yeryüzüne dağılmışlardır. Manevîyatta hedef, Hakka yakınlıktır. Allah'ı idrak nispetinde yakınlık hâsıl olur. Hayatı manevîyattan ayırmak sureti ile ne manevîyat idrak edilebilir, ne de hayatın asliyyetine varılabilir.

Allah, insan varlığını bir maksada müstenit olarak yaratmıştır. İnsan daima bu idrak içinde olmalıdır. Bu idrak, insanı hayatın asliyyetini idrake vardır.

Allah'ımız manevîyatla insan varlığına yaşamın mânâsını, bu hayat programının hedefini, bilinmeyen nice güzellikleri ve ilâhî âlemden bilgiler lütfeder. Mürşid, bu bilgileri evlâdlarına intikal ettirmekle vazifelidir. İrşad makamında vazifeli olanların, hayatın mânâ ve hakikatini anlamış, evlâdlarını hem manevî, hem de dünyevî yetiştirebilecek kapasite ve olgunlukta olması lazımdır.

Manevî yetişmenin bir hususiyeti de, her iki âlem anlayışını bir bütün hâle getirmek ve tevhid düşüncesine gelerek Allah'ta mahfiyyet noktasını ihraz etmektir. Dergâh adabı ve manevî yetişme tamamen Peygamberimizin anlatımındaki hususiyete dayanır. Mürşid'in de Peygamberimizin yetiştirme usulüne uyması lazımdır.

Peygamberimiz, Allah'ın nizamını bildirmiştir; velâyet ise, Allah'ın nizamında bozulma ve yanlış anlamalar varsa bunları düzeltmek için mücadele vermektir, vazifesi budur. Bu vazifeyi peygamberimizin va'z etmiş olduğu esaslar üzerine uygulamaktadır.

Mürşid, Sevgili Efendimizin ashabını yetiştirdiği usul ve esaslar üzerine dervişleri yetiştirmekle vazifeli ve mükelleftir.

Müspet ve menfinin olması terakki için elzendir. Burada müspeti manevîyat, menfiyi de dünya yüklenmektir. Manevî yetişmede ağırlık noktası müspette yani ahiret nasibinde olduğu için dervişin yaşamı da müspet ağırlıklı olmaktadır. Ancak yetişmede müspet-menfi çekişmesi yaşanır.

Müspet de menfî de Hakka aittir. Ancak tatbikata göre hareket etme durumu vardır. Yani Hakkın tenezzül mertebesine göre hareket etme mecburiyeti vardır. Müspet de menfî de Hakkın nizamı içindedir, ancak menfîyi terk etmek müspeti seçmek mecburiyeti de Hakkın kabuliyetidir.

Müspetin belli olabilmesi için menfinin de olması gerekir. Allah kullarını af ile karşıladığına göre dervişin de manevî yetişmedeki kardeşlerini af ile karşılaması lazımdır. Allah'ın '**rahmeten lil âlemin**' ismindeki hususiyeti manevî yetişmede düstur olarak görmek gerekir.

Hüve'nin kendisinden kendisine nâmütenâhi rahmeti vardır. Birbirine ters gibi görünen tatbikatları olmasına rağmen menfî tatbikatları, müspeti meydana çıkarmak içindir. İnsanda da ters gibi görünen arzular vardır. Ancak menfî arzuları reddetmek, müspet arzuları kabul ederek mücadele halinde olan derviş için Hakkın kabuliyeti vardır.

Hz. Pir Abdülkadir Geylâni; "**Bela gelirse şikâyet etme. Sonra kıymetin düşer. Hakk seni seviyor. Böyle ufak tefek işlerle seni tecrübe ediyor. Seni tam olgun mertebeye çıkarmak için bunlarla deniyor. Böylece derecen yükselir. Veli-lerin derecesine çıkarsın. O, senin için iyiyi seçiyor; en güzeli hazırlıyor. En yararlı hangisi ise onu söylüyor. Sen bunları kabul etmektan çekiniyorsun. Burada sen bazı şeyler diyebilirsin. Me-sela:"Allah madem birini seviyor, onu istiyor ne-den cefa veriyor? Hâlbuki bu cefa, en çok sevile-ne oluyor." Bu durumda sana Peygamberin (s.a.v) durumunu anlatmak yeter. O, en çok sevilendir. Bununla beraber en fazla cefa çekendir. Bu hali Peygamberimiz (s.a.v) şöyle beyan ediyor: "Kim-senin yapamayacağı şekilde Allah'tan korkarım. Allah yolunda kimsenin çekmediği ezayı çekerim. Öyle zaman oldu ki bir ay yiyecek bulamadım."**

Yine buyuruyor: "**Ben Allah'ı en çok bilenim ve en çok korkanım. İşte hadis-i şerifler. Bunlar cefaları anlatır. Sebebi ise ilâhî derecelerinin artması içindir. Onların derecesi ancak dünyada yapılan amelle yükselir. Dünya ise öbür âlemin kazanç yeridir. Peygamberlerin vazifesi, ilâhî emirleri yerine getirdikten sonra sabırlı olmak ve olan işlere mukavemet etmektir. Sonra bu dünya biter. Öbür âlem başlar; ebedî saadete ererler."**

(Futuhu'l-Gayb 71. Makale: Mürid ve Murad)

Mürşid noktasından ilim, bilgi, himmet, rahmet almaya bakmalıdır. Ancak şurası da muhakkaktır ki, herkesin de bir anlayışı ve idraki vardır. Maneviyatta samimi olarak yürümek lazımdır. Tereddüt bu yolda makbul değildir. Bu tereddütten vazgeçilirse selamet bulunur. Mürşid hakkında menfî fikirler de gelir. O zaman, '**Ben Mürşid'ime iltica ederim; Mürşid'imi severim ve O'na saygı duyarım. O'nun yolundan yürüyorum**' demek lazımdır. Meker döner döner tekrar gelir, her seferinde aynı ilticayı yapmalıdır.

Mekrin 'bırak' dediği Mürşid'e teveccüh etmek zaten o mekrin mahvıdır. Meker ancak bu şekilde ref olur. Her seferinde Mürşid'e yapılan iltica kişinin selamet bulmasına vesiledir.

Dervişte ikaz şeklinde ilhamlar zuhur eder. Derviş maneviyatta fiiliyatla yürüdüğünü bilir; ancak müspet-menfî her noktadan ilhamlar gelir. Mürşid dervişteki menfi arzuları ve ilhamları siler. Müspet arzuları ve ilhamları sabit kılar, böylece dervişin hakikate ulaşmasına vesile olur.

Mürşid, dervişe hevasını yenmesinde yardımcı olur. Derviş Mürşid'e samimiyet ile gelmelidir, içindeki karışıklıkları bırakmalıdır, o zaman terakki hâsıl olur

Mürşid dervişin takatini arttırır. Olaylara taham-

mül etmesini sağlar. Bir çile zuhur ederse, mutlaka manevî bir iltifatı vardır ve terakkiye vesiledir. Manevî yolda olana, yaşadığı zahmetlerin karşılığı manevî olarak ihsan edilir.

Geçmiş devirlerde çilehâneler maneviyata girenlerin terakki etmesi için gerekliydi, ancak bugün her yer artık bir çilehânedir. Allah'ın rızasına uygun bir yaşam sürdürmek için yapılan her türlü mücahede artık bir çile haline gelmiştir.

Bugün Mürşid-derviş ilişkileri son derece değişmiş durumdadır. Bu değişme doğrudan doğruya Allah'ın arzuyu ilâhîsi paralelinde dünyanın ilâhî programına uygun olarak yürümektedir. Ancak şurası muhakkaktır ki, bugün için daha ileri bir anlayış ve görüş hâkimdir. Bununla beraber müspet ve menfînin de terakki ettiği düşünülürse, o halde mekri hallerin daha çok mücadeleyi gerektirdiği görülecektir.

Bugün bir Mürşid'e sorulmayacak ve sorulmaması icap eden şeyler sorulmaktadır. Bu da şundan kaynaklanmaktadır: Ulema-i rüsûmun bugüne kadar tatbik etmiş olduğu din anlayışının yanlışlığından dolayı bir yığın şahsi işler sanki maneviyat gibi değerlendirilmektedir.

Maneviyat kişilerin şahsına taalluk eden hususları değil, din ve maneviyatla ilgili hususla-

rı va'z eder. Nasıl oturulacağı, nasıl kalkılacağı, nasıl giyinileceği gibi konuları Mürşid'e sormak bu işin temelinde bir yanlışlık olduğunu göstermektedir.

İnsanlar nefislerinin arzu ettiği şeylerin tatbikini ister. Nefsani konuların maneviyat yönünden tesviyesi için değil, maneviyat dışı tatbikatın yerine gelmesini isterler. Bunun için de Mürşid'den fetva almaya kalkarlar. Aslında alınmak istenen fetva, o kimsenin şahsi nefsani duygularıdır. Bu duygular kişinin kendi nefesine aittir. İnsanda maneviyat anlayışı ilerledikçe terakki hâsıl olur.

Bugün dervişliğin manası idrak edilememektedir. Mürşid, kişilerin dünyevî istek ve arzularını yerine getirecek bir nokta olarak değerlendirilmektedir. Buradaki maksat nedir? Allah'ın programı mı değiştirilmek isteniyor? Kişi biraz zahmet çekecek ki, bu onun rahmete kavuşmasına vesile olsun.

Mehmed Ali Özkardeş Hazretleri manevîyat için, **"Kalb-i insanda tedricen ilâhî nurun inkişafı için gönül tarafından sarfedilen himmetler ve elde edilen manevî terakkiler mukabilinde kalb için sayısız manevî merhalelerin aşılmasından ve nihayet nur-u zâtın işrakı ile gönlün muradına ermesinden ibarettir. Görünmeyen bu kalb âlemine kimse dışarıdan müdahâle ve tasarruf edemez. Herkesin vicdaniyat-ı âlemi kendi**

kalbinde gizlidir. Herkes halince derûni bir istirahat ve huzurdadır. (muradım manevî olanların hâlini beyandır)" buyurmaktadır.

Yavuz Sultan Selim; **“Cihana sahip olmak kuru bir kavgadan ibaretmiş; bir Mürşid-i Kâmil’e ben-de olmak** (onun müridi olmak, onun terbiyesi altında yetişerek nefsini tezkiye edip bilmek) **her şeyden evlâ imiş”** demiştir.

Sevgili Pirimiz Hz. Abdülkadir Geylânî ***Fethü’r Rabbani*** adlı eserinde şöyle buyurur: **Allah yolunda bir rehber bulduğun an, ona hemen yapış. Hiç şüphe yok ki, mânâ onun dışında değildir, içindedir. O’nu çevrendeki bütün diğer insanlardan daha faziletli ve üstün bil. Her yönüyle Mürşid'ine bağlı ol.**

Ey gerçeklerden kaçan kişi! Bana yılda bir defa, ayda bir defa yahut haftada bir defa uğramazsın. Gel. Haftada, yahut ayda, yahut yılda bir defa olsun bana uğra. Hem de bomboş olarak. Sakın bir şey istediğimi sanma. Bir şey getirme. Gel. Benim meclisimden alacağını, karşılıksız olarak al. Bugün benden aldığın bir şey, yarın milyon olur. Ben senin yükünü yükleniyorum. Sen sanıyorsun ki, buna karşılık ben de yükümü sana yükleyeceğim. Hayır, öyle değil. Sana hiçbir şey

yüklemeyeceğim. Aziz ve Celil olan Allah bana yeter. Benden bir kelime öğrenmek için, bin senelik mesafede olsan bile gelmelisin. Kaldı ki, aramızda sadece birkaç adımlık bir uzaklık var.

Dervişin maddî-manevî sıkıntılara göğüs gererek Mürşid'e devamı onu terakki ettirir. Dervişin Mürşid'e bağlandığı zamanki niyeti ne ise Allah'ın ihsanı da o noktadan olur.

Allah insanlara kendisini bir '**İnsan**' ile anlatmaktadır. O hâlde o insan, yani Mürşid insanlara Allah'ın kendisini bildirdiği şekliyle anlatıp bildirmek ve onları en güzel şekilde kulluğun idrakine vardtırmak için gayret gösteren kimsedir. Müridin yani dervişin ise Allah'ın ilâhî programı icabı, Allah'ı en iyi şekilde bilip idrak etmek ve Allah'ın kulların yetişmesindeki hususu yerine getirme vazifesi vardır. Esasta bütün insanların bu eğitimi yapma mecburiyeti vardır. Bunun neticesinin ne olacağını Allah bilir.

Bu yetişme yerine getirildikten ve Hakk yakınlığı bulunduktan sonra insanların ilâhî âlemdeki icraatının ne olacağını Allah'ımız bilmektedir. Allah'ımız bunu yapanlara büyük rahmet lütfedeceğini bildirmiştir. İnsanların bu şekilde hareket etmesi ve manevî çalışmalar Allah'ımızın, "**Ve Ben cinni ve insi Bana ibadet etsinler diye halkeyledim..**" (Zâriyat 56) arzusunun bir

neticesidir. Bu arzunun yerine getirilmesi için bir Mürşid'e ihtiyaç vardır.

Bugün manevî yetişmede feyz-i ilâhî **Kadiriye**'den yürümektedir. Bu yolda dervişten istenenler; sabır, sebat, sadakat ve ısrardır. Dervişin Mürşid'ine karşı olan itimat ve inancının tam olması icap eder. Zann ve tereddüt terakkiye manidir.

Manevî yetişmede dervişin kendi ailesi ve yakınlarını önce Allah'a emanet etmesi, onları maddi ve manevî olarak gözetmesi ve onları Allah'ın vediası olarak kabul etmesi gerekir. Derviş olmak, mes'uliyetlerden kaçmak demek değildir. Bilâkis Allah'ın ona verdiği mes'uliyetlerin farkında olmak demektir.

Allah açıldığı gönlü ve evlâdlarını, hem Mürşid'de, hem de manevî evlâdlarında kabul ve tasdik eder ki, bu hâl Hakkın kendisinden kendisinedir.

Peygamberimizden önce de tarikatlar vardı. Ancak Hz. Peygamberimizin zuhurundan sonra teslik hakkı sadece İslâm şeriatında yürüyen tarikatlarda mevcuttur. Çünkü teslik hakkı, Hakk yakınlığı bulmuş ve hâl-i hazır-daki evliyaya aittir. Bu vasıftaki evliya da yalnız Allah dininde, yani İslâm ümmeti içinde zuhur eder.

A'lâ sûresi 6. âyetinde,

"Senukriüke fela tensa"

"Sana okutacağız öyle ki; unutmayacaksın."
buyrulmaktadır.

Allah'ımızın bu lütuf ve ihsanından Sevgili Efendimiz ve Allah'a iman etmiş olan bütün müminler nasibedardır. Hafızlık müessesesi bu lütuflardan birisidir. Hafızlığın hususiyetlerini velâyet böylece açmaktadır.

Allah'ımız İslâm'ın genel şartlarını yerine getirmeye çalışarak İslâm'ı tatbik etme gayreti içerisinde olan insanların çalışmalarını onlardaki tecellisi ile anacaktır. Müşrikler ise Allah'ı dünyada anmadıklarından Allah'ımız da onları anmayacaktır.

A'raf sûresi 51. âyetinde,

**"Elleziynettehazu diynehüm lehven ve le'iben
ve ğarrethümülhayatüddünya felyevme nensahüm
kema nesu likae yevmihim haza ve ma kanu biayatına yechadune"**

"Dinlerini eğlence ve oyun edinenler ve dünyaya hayatının aldattıkları artık bugüne mülâki olacaklarını nasıl unuttular ve âyetlerimize karşı mücadele ettilerse biz de kendilerini bugün öyle unutturuz." buyrulmaktadır.

Allah'ımız her toplumun durumuna göre ihsan eder. Allah, daha ileri manevî bilgilerin açılmasını arzu ederse o noktaya daha ileri ilim ve bilgi lütfeder. Bu, Allah'ın o zaman için takdir ettiği arzudur. Kime ne isterse onu nasip eder. Nitekim bu tatbikatı peygamberlerde görmek mümkündür. Bazı peygamberler "**Resûl**" olarak risalet noktasından görünmüşler, bazılarına kitap lütfedilmiştir. Bu uyarıcıların zaman ve zemine göre Allah'ın tayin eylemiş olduğu gönüller olacağı muhakkaktır.

Enfâl sûresi 38. âyetinde,

"Kul lilleziyne keferu in yentehu yuğfer lehüm ma kad selef ve in yeudu fekad medat sünnetü'l eveliyn"

"Kâfirlere şunu anlat; yaptıkları yaramaz işleri bırakırlarsa geçmişte işledikleri günahları bağışlanır." buyrulmaktadır.

Sevgili Efendimiz bir hadis-i şeriflerinde; "**İslâm kendinden önce işlenen tüm günahları siler.**" buyurmuştur. (Müslim, İman, C.1 S. 112 Hadis No: 192)

Mürşid'in elini tutmak, "**Ya Rabbi, Peygamberimizin adına bu zâtın elini tuttum; Sen kabul et, sana olan ahdimi sadığım.**" manasınadır.

Bu ahid, Bezm-i Elest Meclisinde, "**Elestü bi rabbikum/Ben sizin Rabbiniz değil miyim**" hitab-ı ilâhîyesine, "**Kalu belâ/Evet öylesin**" diyerek kabul ve tasdik ettiğimiz ahiddir. İşte Mürşid eli tutmak, ahdimizde sabit olduğumuzun ifadesidir. Bu ahidleşme tarikat adabında "**tövbe almak**" olarak da bilinir.

"**Kalu bela**" ilk yaratılıştadır. Rabbimizin, "**Elestü bi rabbikum / Ben sizin Rabbiniz değil miyim?**" hitabına ilk anda kabul ve tasdik gösterenler de vardır, sesini çıkarmayanlar da... Rabbimizin "**Âdem'e secde ediniz**" emrine karşılık ilk anda secde edenler de vardır etmeyenler de... Mürşid'in bir arzusuna hemen tâbi olanlar da vardır olmayanlar da...

Mürşid'e anlatılan mânâların bazılarını Mürşid açıklar, bazılarını açıklamaz veya onları lehte yorar. Mürşid'in rolü burada daha güzel ortaya çıkmaktadır. Mürşid bunlarla mücadele eder. Hz. Mehmed Ali Bey'in, "**Mürşidiniz sizlerle, sizden fazla mücadele ediyor.**" buyurduğu nokta budur.

İlâhî terbiyeyi kazanmak için Mürşid'e ihtiyaç vardır. Allah O'nunla talim ettirir. İleride Hakk yakınlığı zühur ettiğinde ilâhî nizamda yanlışlık aramak olmaz. Çünkü her şey merkezindedir. Bu yüzden Sümbül Efendi, Merkez Efendi'ye; "**Allah sana Allah'lığını verse ne yaparsın?**" diye sorduğunda Merkez Efendi, "**Her**

şey merkezindedir." buyurmuştur. Bu, her şeyi Hakkın yaratıp idare ettiğini ve Hakkın varlığından başka bir mevcud olmadığını işaret etmektedir.

Mürşid'in elinde **seyf-i celâl** denilen keskin kılıç, evlâddaki yanlışlıkları, hataları ve kusurları keser. Bir ağacın budanmasında da, ağacın meyve veren dalı kesilmez, aksine onu daha güçlendirecek ve daha muntazam hale getirecek şekilde budama yapılır.

Hakiki hürriyet mekârim-i ahlâk sahibi olmakla olur, çünkü Sevgili Efendimiz; "**Ben güzel ahlâkı tamamlamak için irsal olundum**" buyurmaktadır. Allah' ın ve Peygamberinin ahlâkında olan gerçek bir hürriyet sahibidir.

Ahlâkın birinci şartı, Allah'ı doğru bilmektir. Bütün peygamberler Allah'tan haber vermiş, Sevgili Peygamberimiz ile de din kemâle ermiştir. Peygamberimizin anlattığı gibi Allah'ı tanımamak, ilâhî ahlâkta eksik kalmak demektir ki, bu kişiyi imansızlığa götürür.

Bütün yollar Hakka varmak içindir. Tutulan yol dervişi Hakka götürüyorsa doğrudur. Murad Hakka varmaktır. Mezhep ve tarikatlerin tartışılması bir kazanç sağlamaz. Herkes bulunduğu yolda kendine bakmalıdır. Hakkın onda tatbikatı var mıdır? Kişiyi Hakka ulaştırıyor mudur?

Manevîyatta Mürşid her hâli talim ettirir ki, derviş doğrudan sabit kalsın. Mürşid'e yapılan yan çizmeleri Mürşid görür ama görmemezlikten gelir ve evlâdı için Allah'a, "**Ya Rabbi onu hoş gör, o benim evlâdımdır. Bu yola senin rızan için gelmiştir, onu affet.**" diye niyazda bulunur. Böylece evlâdının zarar görmemesini ister.

Mürşid'in samimi konuşması, evlâdın ciddiyetini bozması manasına gelmez. Bu makamda lâubalilik makbul olmaz. Hz. Süreyya;

***Can yakma hanûman söndürme
Maneviyat oyuncak değildir ha!"***
buyurmuşlardır.

Mürşid'in sözlerinin bazısını kabul edip, bazısını kabul etmemek makbul değildir. Allah, Mürşid perdesi ile istediğini kabul edip, istediğini kabul etmeme halini bırakıp, tam itaate gelmenin talimini yaptırır. Mürşid'in sözünden işine gelmeyen, muhakkak ki nefsinin okşayan şeydir. Mürşid'in sözünü dinlemeyen, nefsinin terbiye edemez ve o zaman nefsin ne olduğunu anlayamaz. Peygamberimiz, "**Nefsinin arif olan, Rabbini arif olur.**" buyurmuşlardır.

Mürşid nefsi anlatmaya çalışıyor ki, Rabbi bilirsiniz. Manevî ve nefsî mücahedenin nihayetinde "**İrcî**/"

Bana gel" emri zuhur eder. Hakk yakınlığı bulduktan sonra itaatte eksik kalınmış ise cezası ağır, tahammülü zor olur.

Mürşid fiiliyat yapan, dervişi fiilen yürütendir. Bir derviş Mürşid'inin eteğinden (ehl-i damen) tutarsa, Mürşid onu namütenahi terakki ettirir. Bu terakki, Mürşid'e bağlılıktan kaynaklanmaktadır. Hz. Süreyya şöyle buyurmuştur:

***Zahirde ehliyetimiz yok fakat ey can
Manada neler işleriz aktermeye asla***

Mürşid evlâdını Deryayı Nuru Muhammed ile bütünleştirmeye çalışır. Mürşid'e gitmek, Allah rızası kazanmak içindir. O halde o ne derse, şeksiz ve şüphesiz kabul etmek, ne derse aynen yapmak, Allah katında makbul olur. Evlâd Mürşid'e vermek için değil, Mürşid'den almak için gider. Mürşid zaten bulacağını bulmuştur ve Allah'tan başkasından alacağı bir şey yoktur. Allah'ın lütfu, cömertliği onda da vardır. Bunu böyle kabul eden selamete çıkar.

Mürşid'e Allah rızası için gidilir. Mürşid'in de dervişin de Hakk ile beraber olduğunu bilmek, marifetullah'tan hisse almak demektir. Nasıl ki bir kişi baba olmadan babalığı bilmezse, derviş de Hakk yakınlığı bulmadan Mürşid'i tam anlayamaz. Derviş terakki ettikçe Mürşid'ini daha iyi anlar.

Mürşid dervişin makamına inmez, onu kendi makamına çıkarır. Derviş ne kadar samimi ise o kadar terakki eder. Tam tâbiyetten murat budur.

Bir hanım bize gelerek, "*Beni böyle kabul edeceksiniz*" dedi. O hanım pek çok keramete şahit oldu. Allah ona neler gösterdi. Ancak, "*Ben başkayım, buraya uymuyorum*" dedi ve çekti gitti. O, Mürşid'i kendi seviyesine indirmek istiyordu. Mürşid onun makamına inmez. Bu gerilik olur. Asıl olan terakkidir. Çünkü Allah, "**Ganiyyül Gani**"dir, verdiğini geri almaz.

Manevî yetişmede Allah insanı zelil duruma düşürmez. Herkes Allah'ın verdiği kabiliyete göre yaşar. Manevîyata girmiş olanı Allah perişan etmez. Fakat büyük paralar insanı şaşırtabilir, bu da bir gerçektir. Ancak şunu söylemek lazım; iddialı olmak manevîyatta yoktur. Kesin konuşmak, büyük konuşmak, iddia etmek bunlar manevîyatta olmaz. İsteddiği hayatı yaşayıp da iddia ettiklerini yapamazsa mahcup olunur. Maddiyat sahibi olduktan sonra o zamana kadar kocasına destek vermiş olan hanımları boşamak da makbul değildir. Allah vefasızlığı kabul etmez. Müslüman bir erkek muntazam yürümek mecburiyetindedir. Mürşid bu noktalarda evlâdlarının hamisidir. Onun duası manevî kardeşleri düzgün yürütür.

Hakk yolunda olan kimse evlâdını daima Allah'a

havale eder. Manevîyat dervişi Allah'a götürür. Eşrefoğlu Rumi Hazretleri, "**Öyle bir şahinim ki, uçtum şah kolundan şaha götürmeye cevelana geldim.**" buyuyor. Yani kişiyi Allah'a götürmekle vazifeli olduğunu ifade ediyor. Mürşid'i bulan Allah'a gidecek yolu buldu demektir. Gerçek Mürşid, kişiyi Allah'a davet eder.

Allah bütün kullarına davetkârdır. Kendine ulaşınlar diye, bu kapıyı her kuluna açık bırakmıştır. Bu yola girmemizi ve terakki etmemizi arzu etmiştir. Kimisi ilgilenmez bile, çünkü dünyanın gulgulesine kapılmıştır.

Kimisi Mürşid'i bulur bir iki defa gelir ancak kendi iç arzuları yerine gelmiyor diye bırakır gider. Bir düşünse, o güne kadar edindiği bilgi ile ancak o kapıya kadar gelebilmiştir, ama Hakka varamamıştır. Onun üzerinde halen zahirîn etkisi var demektir. Zahirin empoze ettiklerinden kurtulmak gerekir.

İlâhî terbiyede her şeyi hoş görmek vardır. Sevmediğini hoş görebiliyor musun? Kızdığını affedebiliyor musun? Nefret ettiğini kabul edebiliyor musun? Allah evliyasına olan sevgisini, kullarına da ihsan etmiştir.

Mürşid'imiz şöyle anlatırdı; derviş; "**Şeyhim himmet**" dermiş. Şeyhi; "**evlâd hizmet**" dermiş. Allah rızası için yapılan hizmet, Mürşid'in gözünden kaçmaz. Allah yolunda olanlar Allah rızası için hizmet verirler.

İrşad makamındaki gönle aşık olan gönüller, O'na iltica ederek selamete ererler. Mürşid'e karşı hatalı fikirler, bir yerde büyük kayıptır. O noktadan şüphe edilmesi mümkün değildir. Mürşid, evlâdına asliyyetini anlatır. Derviş maneviyattaki sabrı ve sadakati neticesinde Allah'ın nasibi kadar terakki eder. Dervişin irşad makamındaki gönlü zorlayacak davranışlardan kaçınması gerekir.

Hüsnü Baba (Sarier) Rufâi şeyhi, dergâh ve post sahibi idi. Bütün bu makamlara rağmen Hz. Süreyya ile ünsiyet edince, '**Böyle bir zâta derviş olmak şeyhlikten evlâdır**' demiş ve Hz. Süreyya'ya derviş olmuştur.

Maneviyat dünyevî makam ve dereceler ile değil, ilâhî lütuf ile yürümek demektir. Hüsnü Baba'nın bu fedakârlığı onun daha ileri olarak terakkisine vesile olmuştur.

RABITA

Derviş yalnız kaldığı zaman, "**Mürşid'ime karşı muhabbetim nasıldır?**" diye kendine sormalıdır. Muhabbet tam ise selamettedir. Dervişin terakki ettiren inanç ve bağlılıktır. Mürşid terakki ettikçe evlâdları da terakki eder. Mürşid nereye gittiye evlâdlarını da o makama götürür.

FENA Fİ'L MÜRŞİD

Mürşid'de fena bulmak, Allah'ta fena bulmanın bir talimidir. Gerçek iman sahibi olan her hadise karşısında, "**Rabbimden bir güzelliştir**" der ve Hakk'tan geldiğini tasdik eder. O zaman Hakk da her an yeni bir şanda olduğuna göre yeni bir güzellik ve yeni bir şanı lütfeder demektir.

Dervişin Mürşid'ine gitmesi maneviyat içindir. Maddiyat zaten kurulmuş bir düzende yürümektedir. Ancak dikkat edilecek olan şey şudur: Mürşid'den dine ve imana uymayan bir şeyin yapılması isteniyorsa, Mürşid önce dikkate almaz. Ancak ısrarla ısrar edilir ve o makam zorlanırsa, bu asla makbul olmaz. Mürşid Allah'ın nizamına aykırı bir şey için müsamaha göstermez.

Mürşid'i kendi fikriyatına uydurmaya çalışanlar da vardır. Derviş Mürşid'e uymaya mı gidiyor, yoksa O'nu kendine uydurmaya mı çalışıyor? Mürşid'e giden hâlâ kendi isteklerinin tatbikini istiyorsa bu himmet olmaz. Mürşid'e bu niyetle geliniyorsa, arzu edilen feyz alınamaz.

Kişinin Hakkı kendinde bulabilmesi için tam idrakte ve tam sıhhatte olması lazımdır. Bu sebeple İslâm'da sarhoşluk makbul karşılanmamıştır. Çünkü sarhoşluk ile birlikte birçok duygu kaybolur.

Maide sûresi 90. âyetinde

"Ya eyyühelleziyne amenû innemelhamrû vel-meysirû vel'ensabü velezlâmü ricsün min amelışseytani fectenibuhü le'alleküm tüflihune."

"Ey iman edenler muhakkak ki şarap ve kumar ve abide taşları ve fal okları şeytan amelinden pisliklerdir. Artık bunlardan içtinab (kaçının) edin ki felâha eresiniz." buyrulmaktadır.

Sarhoşluğun reddedilmesindeki maksat budur. Allah'ımız İnsanı bu dünyaya sarhoş olmaya göndermemiş, kendisini idrak edip bilmeye ve manevî güzellik kazanmaya göndermiştir.

Derviş tam teslimiyette ise, Mürşid onu öyle bir noktaya getirir ki, kimsenin idraki alamaz. Hz. Süreyya, **"Nâümid ol ki, görünsün sana didâr-ı kemâl"** buyurmaktadır.

Kimin hangi iman noktasında olduğunu Allah çok iyi bilir ve herkesin hâline göre lütfeder. Mürşid'e kızan, hızını alamayıp, O'nun evlâdına da kızılırsa, esasında bu, o evlâd için, çok iyidir. Çünkü o evlâd tamamen, Mürşid'in meşrebine uymuş demektir. Ancak o evlâda,

Mürşidlik makamı lütfedildiğinde, Hakkın ondaki ilham ve neşesi değişik olabilir. Hakkın verdiği feyz her gönülde değişiktir. Hakkın, Hz. Süreyya'ya verdiği feyz ve meşrep başkadır; Mürşid'ime verdiği feyz ve meşrep başkadır; bugün verdiği meşrep, neşe ve feyz ise bambaşkadır.

Mürşid'in maksat ve muradını, O'nun sözlerini idrak etmek ve O'nu takip etmek gerekir. Dervişin Mürşid'in fikriyatını ve idealini kendisine hedef edinmesi icap eder.

Mürşid'in sözlerini her derviş kendi makamına göre anlar. Bu bakımdan manevî kardeşlerin birbirlerine "*Mürşid'im böyle söyledi*" diyerek yönlendirme yapması doğru olmasa gerekir. Mürşid'in sözleri ilâhî kaynaktan zuhur ettiği için her dervişte Allah'ın ondaki arzu ve tatbikatı ölçüsünde idrak zuhur eder. Hepsi doğrudur; hepsi yerli yerindedir. Ancak dervişler için ölçü alınması gereken nokta birbirleri değil, Mürşid'dir.

Mürşid her renkten görünür o yüzden temsil rengi beyazdır. O'nda tek mil renkler vardır. Mürşid'in her an hizmetinde ve sohbetinde bulunmak, şeklî olarak rabîta kurmadan hakiki anlamda her daim rabîtada olmak yoludur. Sohbetinde daima Allah zikri vardır. Çünkü sohbetinde ondan başka bir şey düşünülmez, insan sevdiğini daima hatırlar.

Mürşid'den herkes bir şeyler ister. Evvela Hakkı talep etmek lazımdır. Murat O'dur, yolumuz O'nun yoludur. Bu yolda Kur'an'ın özünü talim etmelidir, şekil ve sûrette takılıp kalınmamalıdır.

Mürşid'den talep eden kimse, Hakk'tan başka bir mevcut yok idrakinde ise, o zaman gerçek Mürşid Hakk olarak göründü demektir. Murad O'dur. Hakkı böyle bilmek, masiva denilen düşünceyi yok eder. Ama Allah ayrı, Mürşid ayrı diye düşünülürse, o zaman Hakk'tan gayri bir görüş olur.

İnsanların birbirleri ile anlaşması bir makam meselesidir. Aynı makamda olmayan insanlar anlaşmakta ve birbirlerini anlamada zorluk çekerler. Ancak Mürşid her türlü makam ve idrakin Allah'a ait olduğunu talim eyler. Her makamdaki evlâdlarını kabul ederek onları kendi makamına yükseltir.

Bazı kimseler de terakki ettikçe tevazu ve rıza artar, bazı kimseler de ise kibir çoğalır. Bunun neticesi olarak menfî terakki olur.

Mürşid Allah'ın vahdaniyet-i ilâhîsi ile vardır. Dervişlerin aldıkları ilâhî beyanlar o kimselerin varacağı kemâlâtı işaret eder. Mürşid bunları dervişe açar ve onların terakkisi için çalışır. Mürşid dervişlerini kendi evlâdları olarak mütalaa eder ve birbirinden ayırmaz. Bu

bakımdan evlâdlar birbirlerini kıskanmamalıdır; hepsi aynıdır. Evlâdı hizmeti terakki ettirir.

İnsanlar hangi nefis mertebesinde ise ona göre değerlendirilir. Emmare nefis fenalığı emreder. Onun için el tutup selâmet bulmak ve terakki etmek lazımdır.

Enfâl sûresi 24. âyetinde,

"Ya eyyühelleziyne amenüsteciybu lillahi ve li'r resuli iza deaküm lima yuhyiküm va'lemü ennallahe yehulü beyne'l mer'i ve kalbihi ve ennehü ileyhi tuhşerun"

"Ey iman edenler, sizleri ihya edecek olana davet ettiği zaman, Allah'a ve Resûl'e icabet edin ve bilin ki, Allah kişi ile Hû'nun kalbi arasında tahavvül eyler ve muhakkak ki 'Hüve'ye haşr olunursunuz." buyrulmaktadır.

Bir kimse manevi bir yola intisab ettiğinde meşrebi itibarı ile evvela sağa sola sapar durur. Ancak sebat ettiği takdirde manevi öğretmeni onu herhangi bir tarafa saptırmaktan men etmeye çalışır ve onun manevi yolda terakki etmesini sağlar. Böylelikle onu nasibi olan makama eriştirir.

Hâl-i hayatta bir Mürşid'e bağlı olanın, Mürşid'in-

den talebi olabilir. Eğer Mürşid'in yüzüne karşı söyleyemeyeceği bir müşkülü varsa kalbinden, "**Mürşidimden talep ederim.**" der, Mürşid ondan haberdardır, **çünkü Mürşid şahıs değildir, gerçek Mürşid Hakkın kendisidir.**

Hz. Musa münacatı sırasında bir gün yüce Allah'a şöyle bir niyazda bulundu: "**Ya Rabbi, seni nerede arayayım?**" Bu talep dervişin Mürşid'ine olan talebi gibidir. Bunun üzerine Rabbimiz şöyle buyurdu: "**Ben hangi yere sığabilirim ki? Beni hangi mekân taşıyabilir ki? Şayet benim nerede olduğumu bilmek istersen; ben fani şeyleri terk eden temiz kalpde olurum.**" Buyurdu.

Hz. Mevlâna, "**Ben göçtükten sonra beni toprakta değil ariflerin gönüllerinde arayın.**" buyurmuştur.

İrşad makamındaki bir zât ile bulunmanın rahmeti sonsuzdur. "**Bir saat bir ehl-i gönül ile beraber bulunmak, bin yıl ibadetten evlâdır.**" sözünün hikmet-i ilâhîyesi bu olsa gerekir. O'nda zuhur eden her yeni isim ve beyan, Allah'ımızın yeni bir arzu ve zevkidir ki, '**Hüve her an yeni bir şandadır**' hikmetince kişiyi terakki ettirir. Allah yeni isimler lütfettikçe, kişi de terakki eder. O veliden ayrılan kişide terakki durur. Çünkü yeni ilâhî isimlerden ve arzulardan habersizdir.

Evliya kitabı okumakla Hakka varılmaz. Mürşidimiz, Hz. Mehmed Ali Bey; "**Evliya kitabı okuyup anlamak, daha birinci basamaktır,**" buyurmuştur. Evliya kitabı okumakla ancak malumat sahibi olunur. Manevî terakki ve feyz "**İnsan**" ile mümkündür.

Bütün varlığın Hakk'tan hâsıl olduğunun idrakında olana her şey Allah'ı anlatır. O, gaflette değil tam uyanıklıktadır. Kemale eren kişi uyanık olur; en ufak şey dâhi onu terakki ettirir. O ne kadar bilse yine, "**bilmiyorum,**" der. Bu, '**cehül**' noktasıdır; yani bildikleri karşısında bilmediklerinin idrakinde olmasıdır ki, ona rahmet olur. O'nda tevazu ve rıza vardır.

Manevî yetişmede dikkat edilecek husus şudur ki: bağlı olunan makamı Hakk dervişte tasdik ettirdi ve kalbî bir rabıta zuhur etti ise artık O'na tâbi olarak yürümek icap eder. O'nu icbar etmek makbul değildir. O zaman makamı zorlamak gibi olur ki, bu kişinin aleyhine olur.

Makamın Hakk makamı olduğunu anlayan için, "**Mürşid'ini kırma, onu zorlama ve itiraz etme! Eğer bu hataya düşersen bir müddet terakki durur. Hakk seni bu noktadan geçirinceye kadar sabret ve tevekkül göster ki, tekrar merhale kazanasın!**" buyrulmuştur.

MANEVÎ YETİŞMEDEKİ HUSUSİYETLER

B i s m i l l a h i r r a h m a n i r r a h i m

Sevgili Efendimizin bi'set tatbikatında, Kur'an'ın irsal olunan ilk sûresi olan Alâk sûresinden sonra bir müddet vahiy gelmemiştir ki, buna "**fetret-i vahiy**" dönemi denilmektedir. Bu müddetin sonunda Müddessir sûresi nazil olmuştur.

Hz. Muhammed (s.a.v) in yaşadığı tatbikatlar maneviyatta yürüyenler için bir miyardır. Manevi bir yola intisap edip yürüyenler kendi vüs'atleri ölçüsünde Allah'ın kendileri için takdir ettiği benzer tatbikatları yaşarlar.

Manevî yola ilk girenler ard arda ilham ve beyan alır, tecelliler yaşar; ardından bir bekleme devresi başlar. Bu bekleyiş devresi dervişin ruhanî ve cismanî olarak yeni bir devreye hazırlanması ve Hakkın hitabına lâayık bir hâle gelmesi için gereklidir. Dervişlik bu yetişme ile olur, derviş bu yetişmeyi Mürşid'i ile talim eder.

Mürşid'e mülaki olan bir dervişin zahir yaşamından maneviyata bir geçiş yapması söz konusudur. Onun için bir hazırlık devresinde Mürşid ona lazım olan deste-

ği sağlamaktadır. Dervişin bu noktada sabır, sebat göstermesi icap eder. Derviş bu yetişmesinde müspet ve menfinin tatbikatlarını kendi vücudunda talim ederek hakikate yaklaşır.

Derviş Mürşid'ine uyup O'nun gösterdiği yoldan yürümelidir. Bu, öğretmen-öğrenci arasındaki münasebet gibidir. Nasıl ki bir öğrenci öğretmenine uyarak onun bakış açısı ile hayata bakıyorsa, derviş de Mürşid'ine uymalı ve O'nun bakış açısını kendisine ölçü edinmelidir. Bu tatbikat Allah'ımızın Bakara sûresi 138. âyetinde buyurduğu,

***"Sıbgatallahi ve men ahsenü minallahi
sıbgaten ve nahnü lehu âbîdûn"***

**"Allah boyası... Ve boya bakımından kim
Allah'tan daha güzel olabilir ki? Ve biz
Hû'ya abidleriz (kullarız)"**

Hususiyetinin bir mânâsı olsa gerektir. Böylelikle Mürşid ile derviş arasında ruhî bir kaynaşma meydana gelir. Bu birliktelik Mürşid'de hafi kalmış olan ilm-i hususiyenin açığa çıkmasına ve dervişe intikal etmesine vesile olur.

Bir derviş bir Mürşid'e gidiyorsa Mürşid'i terakki ettiğinde kendisi de terakki eder. Ve her terakkisinde

Mürşid anlayışı değişir. **Mürşid evlâdına Allah'ı işa-
ret eder; Allah da Mürşid'i işaret eder.** Mürşid
Allah'tan ayrı görülmezse birliğe gelinir. Hz. Mehmed Ali
Özkardeş bir sohbetlerinde, "**Mürşid'i bulduysan
Allah'ı buldun demektir**" buyurmuşlardır.

Yunus sûresi 62. âyetinde,

**"Elâ inne evliyaallahi la havfün aleyhim ve la
hüm yahzenun"**

**"Dikkat edin muhakkak ki evliyaullah... Ne
korku vardır aleyhlerine ne de mahzun
olurlar."** buyrulmaktadır.

Belirli bir makama gelmeden söylenen hususiyet-
ler aksi tesir yapabilir. Bu bakımdan Mürşid bazı hususi-
yetleri kapalı tutar. Ancak karşısında O'nu tam mânâsı
ile kabul ve tasdik eden bir gönül olursa, Mürşid kendi-
sinde hususiyede olan ilmi açar ve ona intikal ettirir.
Mürşid ile derviş arasında bu '**ayniyet**' dervişte kalp il-
hamını çoğaltır ve terakki meydana getirir.

Bir derviş her şeyi, bağlı olduğu Mürşid'in görüşü
ve gözü ile değerlendirmelidir. Derviş, Mürşid'i daha ya-
kından takip ederse ilmi artar. Dervişin ilminin artması
ile de Allah'ımız daha ileri ilim ve bilgi lütfeder. Her te-
rakki daha ileri ilham ve bilgiyi beraberinde getirir.

Mürşid dervişteki cevheri anlar ve onun istidadına göre nazar eder; derviş de ona göre ilham ve beyan alır. Keramet imandan sonra zuhur eder. İmansıza zaten Allah'ın hitabı dâhi yoktur. Bu söz, 'Mürşid keramet göstereyin de inanayım' diye iddiada bulunanlar içindir.

Manevî yetişmede bir parça gevşeklik olsa derviş hemen o noktadan kayma gösterebilir. Onun için Mürşid manevi yetişmede gedik bırakmaz. Çünkü mekir oradan nüfuz edebilir.

Bir gönle mülaki olan bir derviş, kendisini sadece o kapıya gelmiş olmakla selamet bulacağını düşünmesi ve Mürşid'inin sözlerini yerine getirmekte gevşeklik göstermesi onun terakki etmesi önünde bir engeldir. "Ben neden terakki edemiyorum" şeklinde bir düşünceye sahip olan kimseler kendilerini kontrol etmeli ve Mürşid'inin sözlerini ne kadar yerine getirdiğine dikkat etmelidir.

Bir Mürşid'in sadece sözleri değil, her türlü hâl ve hareketi derviş için bir örnek ve en güzel numunedir. Eğer bu noktalara dikkat edilirse terakki hâsıl olur.

Bir Mürşid'e mülaki olan kişiler herhangi bir isteği veya işi olmadığı zaman tarizde bulunur ve "Ben hizmetteyim, bana bunun olmaması gerekir," diye düşünebilir. Peki, kişi Mürşid'e dünyevî işi için mi git-

mektedir? Eğer öyle ise, o zaman Hakk seni dünyevî olarak kabul eder. Mürşid'i suçlayanlara Mürşid ses çıkarmaz. Bütün bunların dervişı bir noktaya getirmeye matuf tatbikatlar olduğunu bilir. Amaç ilâhî ahlâk ile ahlâklanmaktır. Acaba Mürşid'e gidilmeseydi ve dünyevî işi olmasaydı derviş Allah'ımı suçlayacaktı?

Maneviyatta kardeşlerin birbirlerine maddi ve manevi yardımlaşması söz konusudur. Ancak maddiyat konusunda istismar olmamasına azami dikkat gösterilmelidir. Aksi takdirde kardeşlik manevi olmaktan çıkar. Maneviyatta kardeşlik kimseye yük olmayacak şekilde hareket etmek demektir.

Mürşid'e hizmet edene karşı kıskançlık olabilir. Bu duygulardan vazgeçmesi terakki etmesi gerekir.

Hz. Muhammed (s.a.v) in peygamberliğine kıskançlık yüzünden itiraz edenler de olmuştur. *'Allah niye ona verdi de bize vermedi'* itirazı bu kıskançlık halinin sonucudur. Peygamberimizin Ashab-ı Kiram'ı yetiştirmesindeki hususiyetler, manevî yolda talim edilir. Bu tatbikatlardan umuma Mürşid olan veliler yetişir. Bunlar dergâh ahkâmının hususiyetlerindedir.

Maneviyatta asla kabul edilmeyecek olan hasletlerden birisi de **'hased'** duygusudur. Hased ateşin odunu yakıp kül etmesi gibi maneviyatı yok eder. Bu yolda

tevazu ve rıza lazımdır. Mürşid'in kararlarına ve arzularına gönül rızası ile teslimiyet icap eder.

Nisa sûresi 65. âyetinde,

"Felâ ve rabbike lâ yû'minune hatta yühakkimuke fiyma şecere beynehüm sümme lâ yecidu fiy enfüsihim harecen mimma kadayte ve yüsellimu tesliymen."

"Ama hayır... Ve Rabb'ine (andolsun), ta ki aralarında karışıklık çıkan şeylerde sen hükmedip de sonra nefisleri içinde senin kaza ettiğinden bir sıkışma bulmayıncaya ve teslim olarak selâmet buluncaya kadar iman etmiş olmazlar" buyrulmaktadır.

Bir Mürşid'de ıslık çalarak yürünmez. Peygamberimizi Miraçta bile imtihan ettiler Miraç'ta O'na su, şarap ve süt teklif edilmesinde ve Peygamberimizin sütü tercih etmesindeki bir anlam da şudur: Süt, ilm-i ilâhîyi remzedir. Manevîyatta o süt içilir ama nice nice tecellilerle içilir. Muhakkak ki her an imtihandayız.

Sevgili Efendimiz Hz. Muhammed (s.a.v), "**tekel-lümü'l lisanü'l kıdem**" sırr-ı hususiyesi ile her makam ve her vasfa göre va'z eder. Nâs birbirlerini anlamakta zorluk çeker; ancak Sevgili Efendimiz her makama hitap

eder ve her makam sahibi kendi vüs'ati ölçüsünde idra-ke gelir. Peygamberimizdeki bu sır Mürşid noktasını ihraz eden gönüllere de lütfedilmiştir.

Allah, Mürşid dilinden yetiştirir. Kişi aldığı ilhamın mekrî olup olmadığını Mürşid'den talim ederek öğrenir. Dervişler Mürşid'in yapmış olduğu sohbetten kendi nasiplerince istifade ederler. Her evlâd Mürşid'in sohbetinde kendisinin anlatıldığını düşünür. Bu ilâhî gönül noktası, İsm-i Azam'ın zuhur ettiği gönül noktası olması sebebiyle, "**tekellümü'l lisanü'l kîdem**" esrarına sahiptir. Bu gönülden tatbikat yapanın kendisi olduğu bilinmelidir.

Yevm-i kıyamda, her makama kendi makam derecesi ne ise ona göre bir şefa'at tatbiki olacaktır. Kişinin makamının üstünde zuhur edecek şefa'at, kişiyi rahatsız eder. Her makam kendi derecesine göre şefa'ate mazhar olur. Manevîyatta yürüyenler, **Hüve**'yi konuşan ve O'nu zikredenler için umumi şefa'atin fevkinde, hususi bir şefa'at tatbikatı olacağı bildirilmiştir.

Mürşid, kendi hakikat-ı ilâhîyesini hangi noktada müşahede ediyorsa, dervişi de Mürşid'in o makamı ve hakikati konusunda ikaz ederler. Mürşid evlâdını belirli bir idrak noktasından kabul eder. **Hüve**, kendisini nasıl tarif ve tavsif ediyorsa O'nu öyle kabul ve tasdik etmek gerekir. Tertib-i ilâhî böyledir.

Derviş, Mürşid'inden himmet istemelidir. Derviş kendi arzularını ve hatta kendi yanlışlarını Mürşid'e kabul ettirmeye kalkışmamalıdır. Her işin takdiri Mürşid'e aittir; yani hüküm noktası Mürşid'dir.

Allah'ın kulunda bir programı vardır. Ancak Allah'ın Mürşid ismi onu değiştirebilir. Allah'ın Mürşid ismi de görüldüğü gönül noktasıdır.

Mürşid, evlâdı adına Allah'tan af diler. Evlâdın Mürşid'inden af dilemesi ve Mürşid'in de O'nun hakkında af dilemesi Allah'ın affına vesile demektir. Allah'ımız zaten affetmeyi sever. Kullar Allah'ın varlığından değil midir? Elbette öyledir, ancak Allah'ın tertib-i ilâhîyesi de böyledir.

Mürşid evlâdlarını kendi vücûdunda mütalaa eder. Bundan, evlâdların belki haberi yoktur. Ancak Mürşid'in evlâdlarını kendi vücûdunda mütalaa etmesi çok önemlidir. Mürşid terakki ettikçe, evlâdlarını da kendi makamına çeker.

Hz. Mehmed Ali Özkardeş; "**İnsanın aslı ve hakikati Allah'tır. İnsanın ilk görünüşü ilâhî âlemde olmuştur ve insan ilâhî âlemden Allah'ın hikmetiyle ilâhî tearuf (öğrenme) icabı, tenezzülat ile 26 âlemden geçerek, her âlemde kesafet alarak ki, bu âlemlere ecsam âlemleri (cisimleşme,**

maddeleşme) denir. Esfele safilin (en alt âlem) olan bu yaşadığımız dünya âlemine ayak basmıştır." buyurmuşlardır.

Birçok âlem geçilerek gelinen bu dünya yaşamından tekrar ilâhî âleme kadem basmak ve Hakk yakınlığı bulmak için ilâhî âleme uruc etmiş bir gönül ile mülakat gerekir. Sevgili Efendimizin, "**Ölmeden önce ölünüz. İlâhî ahlâk ve sıfatla mütehallik ve muttasıf olunuz**" hadisleri bu mânâyı da işaret etmektedir.

Buradaki ölmek Hakkın kendisini kulunda izharı zamir eylemesi demektir, yoksa sureten ölmek anlamında değildir. Suret ölümünü değil, manevî dirilmeyi temsil etmektedir. Hakk kendisinden kendisine tecelli ettiğinde kişinin kendisini tefrik etmesi mümkün değildir.

Bakara sûresi 156. âyetinde,

"...İnna lillâhi ve inna ileyhi raci'un"

"...Biz Allah'a aitiz ve muhakkak ona racîyiz," buyrulmaktadır.

Böylelikle insan aslının yokluk değil Cenâb-ı Hakk olduğunu Cenâb-ı Hakla öğrenmiş olur.

'Hakkan geldik ve Hakka rücû ederiz' ilâhî

hakikatiyle, daha bu dünyada iken ilâhî âleme uruc devleti ile hayy-ı ebed sahibi olunur. Bu, Allah'ımızın "**Ülâike Hizbullah / Allah'ın tarafında olanlar**" (Mücadele 22) buyurduğu sırdan hissemend olmaya vabestedir.

Maneviyat yolunda Mürşid'e teslim olarak yürüyenler, bu talimi yaparak bu sırrın açıldığı kimseler olarak kurtuluşa ve selamete ererler. Onlar el tutmuş, maneviyata girmiş, Allah'ın düsturu olan sırat-ı müstakim yolunda yürüyenlerdir. Sadece tettebbu etmek kişiyi malûmat sahibi yapar; ancak maneviyata girmiş olanlar tatbikatla ilâhî terbiye kazanarak ilâhî âleme dâhil olurlar. İlâhî terbiye sahibi olunmadan vatan-ı asli olan ilâhî âleme girilemez. O hâlde Hakta fani ve Hak ile baki bir "**İnsan-ı Kâmil**" ile görüşülmedikçe Allah'a vusul sırrı elde edilemez.

Hz. Mehmed Ali Bey; "**Herkes veli olamaz ama evliyanın ilmi ve hâli inkâr edilmez ise ve onlara dil uzatılmaz ise onların gönlü hoş edilmiş olur. Şefaatçi bu ilâhî taifenin memnunluğunu kazanmak da az iş ve güzellik sayılmaz. Büyük iş tir. İlâhî âleme kadar gidilmese bile aslî, yani ilâhî âlem için hasretlik duymak ve "acaba gidebilir miyim?" diye hayatta bir an olsun kaale almak en büyük bir sevdaya yönelmek olmuş olur. Bu hâl ölüm olmaz, hayat olur. Ebedî hayatta sadete bir hakikî namzedlik olur, az kâr mıdır?**"

**Doğru bir düşünce sırat-ı müstakimdir, hidayet-
tir, demekle iktifa edilir."** buyurmuşlardır.

Bugün, teknolojik gelişmeler insanın inancını etkilemektedir. İnsanlardaki tereddüt, kat'i imanı önlemektedir. Bu şüpheyi izale etmek için dini doğru bir şekilde anlatmak lazımdır. Bugün manevî ilham ve beyan alanlarda daha kesin bir iman vardır. Bugünün yürüyüşü daha başkadır. Maneviyatta yürüyenlerin iman noktasında Mürşid'in nazarına ihtiyacı vardır.

Mü'min sûresi 56. âyetinde,

***"İnneleziyne yücadilune fiy ayatillahi biğayri
sultanin etahüm in fiy sudurihim illa kibrün
ma hüm bibaliğiyh feste'ız billah innehu
hüve's semiy'u'l basıyr"***

"Muhakkak ki kendilerine gelmiş bir sultan olmadan Allah âyetlerine dair tartışanların sadırlarında illâ erişemeyecekleri bir kibir vardır. Artık Allah'a istiaze et. Muhakkak ki 'Hüve' 'es Semi'dir, 'el Basir'dir" buyrulmaktadır.

MANEVÎ YETİŞMEDE AŞKIN ROLÜ

Bismillahirrahmanirrahim

Bir kısım insan vardır velâyet onun peşinden koşar. O kişi Allah'ın vahdaniyet-i ilâhîyesinde kendini eritmiş olandır. Daima Allah'ı zikreder, kendini ortaya koymaktan çekinir.

Velâyette Allah velisini ikaz eder. Bu bir makamdır. Öyle bir noktaya gelinir ki, artık Onun sözünü hüküm kabul eder. Çünkü O'nun sözü Allah'ın kendi sözüdür. Bu makama gelmemişler onu idrak edemezler.

Manevî yetişmede aşkı anlatan nedir? Aşkı terennüm eden mısralar mıdır? Aşkın insana verdiği duygular vardır, haz vardır. Bunu idrak etmek lazımdır.

Şeyh Sadi Şirazi Hazretleri '**Bostan**' adlı eserinde aşkı şöyle anlatır:

Pervane muma; "**Bak aşkımdan etrafında nasıl dönüyorum**" deyince, mum gamlı gözyaşları dökerek, "**Sen benim ateşimde kanatların yanmasın diye çırpınıyorsun, ben ise aşkımdan baştan ayağa eriyorum,**" diye karşılık vermiştir.

Aşkın tezahürü cismani olabilir. Ama aşk manevîdir. Onun duygu tarafını, manevî tarafını duyabilen aşktır. Sevginin bir ifadesi de olmalıdır.

Her kadın ve erkek, beraberliğini aşk olarak nitelendirilemez. Evliya, '**Ben gönlüme gönlüm bana meftun-u esiriz,**' buyuruyor. Bu, Hakk'ın kendinden kendine olan aşkı değil midir? Zaten zâtîyet kendinden kendine olan aşktır. '*Ben seni seviyorum*' demek ikiliktir. Ama kendinden kendine olan sevgi işte bu zâtîyettir. Sevileni de kendin gibi sevmek zâtîyette buluşmak demektir.

Her devrin aşk anlayışı değişiktir. İlk günden beri aşk vardır. **Zaten Allah'ın kendinden kendine olan aşkı ile, yani Hz. Muhammed (s.a.v) ismi ile âlemler yaratılmıştır.**

Her devirde aşk başka anlaşılmış ve aşkı bir şekilde tarif etmek mümkün olmamıştır. Eski zamanlarda hükümdarların aşkları için savaşlar olmuş, insanlar ölmüştür. Hükümdar sevgilisine kavuşunca aşk da bitmiştir. Ancak bunlar dünyevî aşklardır. Velâyet ise Allah'a aşkıdır. Allah aşkı veliyi terakki ettirmiş ve onu ebedi kılmıştır. Onun aşkı veliyi yakmış denir ama esasta mecazi bir anlam olarak velideki ilâhî cereyanı gösterir.

Aşk hakkında Hz. Abdülkadir Geylâni Sultanımıza

sorduklarında, ‘**Hz. Ahmed er- Rufâi’ye müracaat ediniz**’ buyurmuşlardır. Hz. Ahmed er- Rufâi “**Aşk nedir?**” sualine karşılık, “**aşk ateştir, aşk ateştir**” diye zikrederek semâ dönmeye başlamış; öyle bir vecd ile dönmüş ki, sonunda gaib olmuş.

Hz. Sultanımız zuhur eder. Elinde bir ibrik vardır. Hz. Sultanımız, Hz. Ahmed er- Rufâi’nin gaib olduğu yere, ‘**ve cealna minel mai külle şey’in Hayy**’ âyetini okuyarak gülsuyu döker. Bir bakarlar ki Hz. Ahmed er- Rufâi yine “**aşk ateştir, aşk ateştir**” diye zikrederek zuhur eder.

Bu anlatımdan çıkan ders şudur ki; ilâhî aşk Allah’a olan tam teslimiyeti icap ettirir. Dervişler için aşk, bu yolun icaplarına, meşakkatlerine teslim olarak yürümek, Allah rızası için yine Allah’tan gelen her çileye, ‘**bu da sevgilidir**’ diyebilmektir.

"**Vedud**" Allah'ın kendisinden kendisine olan aşkıdır. "**Ben bir gizli hazine idim bilinmekliğimi istedim**" arzusu "**Vedud**" sırrının bir ifadesidir.

Allah, Deryayı Nuru Muhammed'deki aşkını bir varlık olarak görmek istemiştir. Allah'taki bir arzu cisim halinde görüldüğü zaman kemâle ermiş olmaktadır. Allah'ın kendisinden kendisine olan zevkin ve neşenin ifadesi olarak Hz. Muhammed (s.a.v) bir numunedir.

Mümessil nokta olarak aslının (yani Hüve'nin) bir numunesidir. Hz. Muhammed(s.a.v)in yaşam tarzında bu hakikati görüyoruz.

"**Meveddet**" insanın evlâdına duyduğu aşkı işaret eder. Yani karşılıksız olarak sevmek anlamındadır. Hz. Muhammed (s.a.v) meveddet sırrı sahibidir. Meveddet bir manada son gelen anlamındadır.

Hatmül Velayet için "**meveddetimiz**" buyrulmaktadır. Bu, Allah'ın Hatmül Velayet'e olan ilâhî muhabbet ve aşkını işaret etmektedir. Esasta Allah kulunu sevdi mi, her hâlini ibadet kabul eder. Kulun tatbikatını onun ibadeti kabul eder.

Meveddet muhabbetin daha ileri noktasıdır. **Vedud**; sevgisi sabit olan, değişmeyen aşkın ilk ifadesidir. Deryayı Nuru Muhammed Allah'ın bütün bu duygularının cem'idir. İnsan Allah ile olan ilişkisinde kemalat bulur. Bu noktada Allah kuluna vakar verir. Vakar, Allah'a olan değişmez aşkın ifadesidir. Vakar makamında olgunlaşmış, değişmez ve ebedi bir aşk vardır. O gönüllerde '**Vakar-ı Muhammedi**' zuhur eder. Yani Hz. Muhammed'deki (s.a.v) aşkı işaret eder.

Allah'ın, "**kendimden kendime**" arzusundaki tatbikatı şöyle olsa gerekir: Her varlıkta aşkın bir tezahürü ve her varlıkta Allah'ın o varlıktaki arzusuna göre aşkın bir ifadesi vardır. Allah'ın kendisinde olan sonsuz haslet-

lerin bir ifadesidir aşk. Varlıklar da birbirlerine muhabbet duyarlar. Sevgi, aşkın bir başka ifadesidir. Allah'ın kudret-i ilâhîyesinin bütün varlıklar üzerindeki muhabbetini ifade eden hususiyet aşktır. Velâyet;

**'Aşk imiş her ne var bu âlemde
İlim bir kıyl-u kal imiş ancak'** buyurmuştur.

Aşkın kemâl noktası nedir? Hüve'nin kendinden kendine olan aşkının ifadesi olan Hz. Muhammed (s.a.v)dir. Aşk tam olarak ifade edebilmek için, **Hüve**'nin kendisinden kendisine bir kemalat noktasının olması lazımdır ki, o Deryayı Nuru Muhammed'in mümessil noktası Hz. Muhammed (s.a.v) dir.

Hz. Muhammed (s.a.v)in, "**Âdem toprak ile su arasında iken ben Nebi idim**" buyurması, "**Ben Allah'ın aşkından olan Muhammed'im**" mânâsındadır.

Nübüvvet ve velâyetin hakikat-i ilâhîyesi Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v) ile bilinmiştir. Allah'ın kendinden kendine aşkını ifade eden gönülde, nübüvvet, risalet ve velâyet vardır. Velâyet, Allah aşkının hususiyetidir. Velâyet nübüvvetin Allah'a olan aşkının vechesidir. Bu noktada kaynak **Hatmül Velâyet**'tir. Hatmül Velâyet'te; "**Bütün bu aşklar Allah'ın velâyet arzusundandır; O da Hz. Muhammed (s.a.v) dir.**"

Hadis-i kudsîde, "...**Kulum bana nafilelerle yaklaşır, nihayet ben onu severim**" buyrulmaktadır. Bu ilâhî beyanın Mürşid makamındaki yansıması da şöyle olsa gerektir: Hz. Süreyya dervişleri için "**Benim gönlüme girmeye bakınız**" buyurmuştur. Mürşid'in gönlü esasta Hakk'ın makamı olduğu için "**Nihayet ben onu severim**" sırrı o noktada ayan olmakta, tatbikat bulmaktadır.

Hadis-i kudsînin devamında, "**Onu sevdiğim zaman, onun duyan kulağı, gören gözü, tutan eli, yürüyen ayağı olurum.**" (*Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi*) buyrulmaktadır.

Bu ilâhî beyanın yansıması da şöyle olsa gerektir: İlâhî aşk içinde fena bulan gönül için Mecnun'un, "**Bugün bana her şey Leyla'dır**" haykırışıdır. Seven sevdiğine ermiş, fena bulmuştur; seven sevdiği ile ebediyet kazanmıştır.

Hangi aşkta **Meveddet** ile duyulan duygular vardır? Erkeğin kadına duyduğu arzu bu aşktan sadece bir cüzdür. Onlar ise bunun farkında değildir.

Erkeğin kadına duyduğu aşk, Allah'ın kendi nefsi-ne duyduğu aşkın sadece bir ifadesidir. Allah, nefsi tanıtmak için kadını bir cisim olarak yaratmıştır. O duygular bu noktadan tezahür etmiştir.

Ruh, hepsinden daha ileridir. O halde ruha göre değerlendirmek lâzımdır. Ruhta nefis de vardır, ancak hâkimiyet ruhtadır. Allah, Âdem'i kendi ruhundan halk etmiştir. Kadının erkeğe muhabbet duyması onun cismaniyetinin cazibesinden kaynaklanmaktadır. Cismaniyetin verdiği çekicilik kaybolur, ancak ilâhî aşk devam eder.

Hz. Süreyya, "**Gönlüm bana, ben gönlüme meftun-u esiriz**" buyuruyor. Bu noktayı yaşamayanlar için aşkın ona verdiği zevki idrak, mümkün değildir.

HATMÜL VELÂYET ZAMANINDA MANEVÎ YETİŞME ANLAYIŞI

B i s m i l l a h i r r a h m a n i r r a h i m

Maneviyat her zaman için, Allah'ın daha ileri arzularının açılması ile daima terakki halindedir. Geçmiş zamanlardaki tatbikatlar bugünün tatbikat ve tecellileri ile karşılaştırılmaz. Allah'ımız her zaman için daha yeni arzularını açar. Geçmiş zamanda zuhur eden tatbikatlar ile bugünkü maneviyat anlayışındaki tatbikatlar değişiktir.

Manevî yetişme her zaman dilimine göre değişmektedir. Bu yetişmede terakki vardır. Yetişme, Allah'ın '**her an yeni bir şandayım**' anlayışı içinde olmaktadır.

Maddiyat maneviyata bağlı olarak ve ondan aldığı feyz ile terakki etmektedir. Bugün ilim ve teknolojinin geldiği nokta malûmdur. O halde maneviyatın nasıl bir terakki aşamasında olduğu düşünülmelidir.

Mürşid Allah'ın bir tecelliyatıdır. Hangi gönülden kendini ifade buyuruyorsa o gönülle beraber yürümek icap eder. Peygamber Efendimiz, "**Beni gören Hakkı gördü,**" yani "**Suretime değil hakiketime bakınız**" buyurmuşlardır. Maneviyatta ilhamlar değişiktir. Çeşitli

imtihanların zuhur etmesi, Allah'ın eleme yaparak herkesin makamını belli etmesinden kaynaklanmaktadır. İleri noktada tam mahfiyyet olması lazımdır. Bu, çok dikkat edilmesi gereken bir konudur. "**İnsan**"ı kabul etmek çok zordur. Kişi "**İnsan**"ı kabul etmez ama Allah'tan kendisini kabul etmesini ister.

Mürşid ismi ile görünen gönül noktasını Allah'ımızın arzusunun bilinmesinin hususiyeti olarak değerlendirmek icap eder. Velâyet hususunda Allah'ımızın bir arzusu vardır. Bu arzusunu tatbikata koyup meydana getirmiştir. Bunun ileri noktası şudur: Bugün dünya üzerinde Allah'ımızın **Hatmül Velâyet** olarak velâyet arzusundaki hususiyetinin hatim olması, velâyetin bilinmesi ve idrak edilmesi anlamı taşımaktadır. İsim zikredilerek bu hususun ifade edilmesi velâyetin namütenahi olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda dünya üzerindeki arzuların hitam bulduğunu işaret etmektedir. Burada zuhur eden velâyet sırrı **Hatmül Velâyet** sırrı hususiyeti ile veli gönüllere bildirilmiştir. Muhakkak ki bu yazıları her gönül kendi idrak ve makamına göre yorum yapıp anlayacaktır.

Velâyet hatim olduğu zaman mürşid-derviş anlayışında çok büyük değişiklik olur. Hatim noktasından bakıldığında iman kat'idir. Çünkü ilâhî bilgide, "**lâ mevcude illâ hû**" anlayışı vardır ve alemler, "**lillâhil vahidil kahhar**"a hazırlanmaktadır. O halde konuyu kat'i bir iman noktasından mütalâa etmek lâzımdır.

Bu noktadan bakıldığında Allah'ın Mürşid-derviş beraberliğini, kendisinden kendisine olan muhabbetinin bir nişanesi olarak kabul ettiği görülmektedir. Derviş de Mürşid'ine karşı Allah'tan başka bir mevcut olmadığının, Allah'ın Mürşid ismi ile feyz-i ilâhî verdiğinin idrakinindedir. Bu durumda hususi bir yetişme olması icap eder.

Peygamberimiz Allah'ın zâtiyet-i ilâhîyesi ile yetişmiştir. Bu zamanda aynı iman ve idrak vardır. Nitekim **Hatmül Velâyet** bir isim ve sıfat olarak görünerek evlâdlarını yetiştirme gayretinde olacaktır.

Hatmül Velâyet'te imanda katiyyet istenmektedir. Peygamberimiz zamanındaki gibi iman olmalıdır. Gerçekte Allah bizatihi muhabbetli gönülleri yetiştirmektedir. Peygamberimizde zuhur eden hususi tatbikat idrake ermektedir. Burada peygamberimiz için lütfedilen "... **Resûlullah, sizin için, Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah'ı çok zikredenler için en güzel örnektir.**" (Ahzab 21) âyeti delil teşkil eder.

Mürşid-derviş anlayışı Hatmül Velâyet'te Allah'ın velâyet arzusunun en yüksek noktasına gelmiş olur. Çünkü her varlığın arzu edilen seviyeye ulaşabilmesi için bu ilme sahip olması gerekir. "**Meveddet sırrı**" ve "**efdalün âhırin**" (efdal olanlar en son gelenlerdir) bilgisinin **Hatmül Velâyet** sırrı ile zuhur edeceğine işaret edilmiştir.

Yerden göğe atılan taş en üst noktaya ulaştıktan sonra geriye dönmeye başlar. Manevîyat anlayışı zamanımızda zirve noktasındadır. Bundan sonra insanlar için bozulma ve yozlaşmanın tatbikatta olduğu görülmektedir. "**Ehl-i Mağrib**" ise Allah'ın muhafazasındadır.

Varlıklar, "**lâ mevcude illâ hû**" yu idrak ettiler ancak Allah'ımız, "**Muhammed Resulullah**"a imanı şart koşmuştur. Yani Hüve'ye iman esasta Muhammed (s.a.v)'e iman olmuştur.

Peygamberimiz ve Ehl-i Beyt, **Hüve** ile dua ediyor. Velâyet **Hüve** ile iltica ediyor. Kur'an'da işaret edildiği gibi **Hüve**'ye itiraz asla makbul tutulmuyor. Allah **Hüve**'ye itirazı makbul tutmuyor, **Hüve**'yi kabul eden ise rahmete eriyor. Bugün Velâyette olanlar için "**lâ mevcude illâ hû**" idraki ve "**lillâhil vahidil kahhar**"daki iman vardır. Bu kadar mühim bir hususiyeti reddedenler için iman olabilir mi? Bugün camilere devam eden, ama velâyeti reddedenlere de rastlanmaktadır.

Rabbimiz kendi programını yine kendisi değiştirebilir. Bir gönülde zuhur eden beyanda, "**Ben Allah'ım! Sen ne söylüyorsam ona uy. Ancak aynı konuda Mürşid'in sana bir şey söylese sen O'na uy,**" buyrulmuştur. Burada, Allah'ın her gönülden konuşucu olduğu; ancak Mürşid makamında daha ileri beyan lütfedildiği işaret edilmektedir.

"**Hüve**" idraki açılıp bildirilince nâsın idrakinin bu noktaya kâfi gelmediği görülmektedir. Nâs içerisinde din anlayışı hızla yozlaşmaktadır. Kişi bu yozlaşmadan ancak maneviyata yönelerek ve bir Mürşid eli tutarak kurtulabilir.

Hz. Pirimizin etrafında çok ileri evlâdları vardı. Hepsi de Hakk yakınlığı bulmuşlardı, İlâhî sohbe dâhildiler. Ama Zamanın Sahibi olan Hz. Pirimize bağlı ve tâbi idiler.

Allah'ımız kendisine iman eden ve daha çok idrak etmek isteyen gönüllere ilham lütfeder. Her kul Allah'a yaklaşmak ister. Bu, terakki merhalelerinde görülen bir tatbikattır. Bu tatbikat Allah'ın bir programı dahilindedir. Allah'a iltica edenlere, Allah'ımız cevap verir, ancak bu cevap kişideki mazhariyet ve meşrebe göre değişiklik arz eder. Alınan ilham ve beyanlar da böyledir.

Bir kişi terakki eder ve bir makama gelir. Daha ileri makama gelindiğinde Rabbimiz, "**Allah**" ismi ile müdahale eder ve Allah ismi ile ilham ve beyan lütfeder.

En'âm sûresi 132. âyetinde,

"Ve liküllin derecatün mimma amilu ve ma rabbüke biğafilin amma ya'melune"

"Ve her birinin işledikleri amellere göre dereceleri vardır ve Rabbin işledikleri amellerden gafil değildir." buyrulmaktadır.

Allah'ımızın ilm-i ilâhîyesinin idrak olunma seviyeleri değişiktir. Velâyet gönülleri, **efaliyyün, sıfatiyyun** ve **zâtîyyun** noktalarında terakki ederek ilham ve beyan alır. Allah her varlığa her an ilâhî feyzini lütfeder. Ancak Allah'ımız yakınlık verdiği hususiyede olan gönüllere doğrudan doğruya "**Hüve**" noktasından müdahale eder ve o gönüller Hüve noktasından namütenahi feyz alırlar.

Bütün bu tatbikatlar esasta **Hüve**'ye aittir. **Hüve**'nin açıldığı gönül noktası **ma fevkal fevk** mazhariyetinde olarak çok hususiyededir.

Enfâl sûresi 34. âyetinde,

"Ve ma lehüm ella yü'azzibehümullahü ve hüm yasuddune ani'l mescidi'l harami ve ma kânu evliyaeh in evliyauhu ille'l müttekune ve lakinne ekserehüm la yalemun"

"Ve 'Hüve'nin evliyası olmadıkları halde, Mescid-i Haram'dan alıkoyarlarken, ne oluyorlar da Allah kendilerine azab eylemesin? Muhakkak ki 'Hüve'nin evliyası illâ muttakilerdir ve lâkin onların ekserîsi bilmezler." buyrulmaktadır.

İblis Allah'ı zikretmiş ama Âdem'e secde etmemiştir. Allah ismi Hüve'nin açıldığı gönül noktasını tasdik etmeyi kabul buyurmamaktadır. Hüve kendini velâyet gönlünde açmıştır. Onunla kendini tanıtip bildirmiştir. Ancak Hüve mahfiyette olduğu için Risâlet noktası olan gönül Allah ismini zikretmiştir. Risâlet noktası halkı kendisi ile karşılaşmıştır. Allah ismini daima tenzih makamında tutmuştur. Halkın kusurları karşısında Rabbinden af ve mağfiret niyazında bulunmuştur.

Bugünkü yaşamda ilim ve bilginin artması ve teknolojinin ilerlemesi ile mevhum Allah inancı küsûfa uğramak durumundadır. Ancak dünyevî ilim ve teknoloji ilerledikçe Kur'an ve Allah inancı daha iyi anlaşılacaktır.

Bugünkü mesele dinî vecibeleri yerine getirmek veya getirmemek değil; Allah'a doğru bir iman noktasında olup olmamak, yani kat'i iman meselesidir. Bugün pek çok kimse İslâm'ın tatbikatı konusunda değil inanmak veya inanmamak konusunda mütereddit bir hâledirler.

Hz. Muhammed (s.a.v) Hüve'nin kendi görünmesi olarak **usvetün hasene/en güzel örnek** ismiyle Kur'an'da zikredilmiştir. Bu, Hüve'nin suret olarak temsil bulunduğu mümessil noktayı örnek almak zâta ulaşmak demektir. İrşad makamı ancak bu hususiyetleri idrak et-

tikten sonra olabilir. İrşad makamının dervişe vereceği ilmin ahsen olması lâzımdır ki, onu Hakka yükseltebilsin. İrşad makamı maneviyatın en güzel örneği olmalıdır.

"**Hüve**" kendisini risâlet makamından Allah ismi ile zikredilmesini arzu buyurmuştur. "**Lâ ilâhe illallah**" beyanı Hüve'den zuhur etmiştir ve yine Allah ismi risâlet noktası olarak, "**Muhammedün Resûlullah**" ismini zikretmiştir. Allah ismi Muhammed ismini zikrettiği zaman (Muhammedün Resûlullah) Hüve'nin Muhammed ile idrak edilmesini işaret buyurmuştur. Bu, "**velâyetin**" aslı olmuştur.

Hüve her varlığı Deryayı Nuru Muhammed'den halketmiştir, ancak Hüve daima mahfiyette kalmıştır. Kudret-i ilâhîyenin asliyeti açılırsa yani Hüve kendini asliyeti ile göstermeye kalkarsa âlemler şirazesini kaybeder.

Hüve'nin kendisinden kendisine idrakinin bir ifadesi olarak Hüve tatbikatı Deryayı Nuru Muhammed ile olmuştur. Hüve'nin bugüne kadar mahfî kalmasının, açılıp bilinmemesinin bir mânâsı olması lâzımdır. Bugün Hüve'nin açılması onun kendinden kendine bilici olduğunun idrakine varılmasına sebep olmuştur. Yani idrak ve anlayıştaki en yüksek nokta olan, "**Hüve'nin kendini beyan etmesi**" lütfedilmiş bulunmaktadır. Bu lütuf Hatmül Velâyet sırrı ile idrak olunmaktadır. Bunun için

geçmiş velâyet isimleri bu zamandaki velâyet gönüllerinde zuhur ederek tebrik ve teşekkürlerini sunmaktadırlar. Onlar da bu zamanın feyzinden istifade etmektedirler. Bu, **Hatmül Velâyet** sırrı ile '**Hatim**' noktasının bir ifadesi olsa gerektir.

Hadis-i şerif'te; "**Allah mazluma zalimden alacağına karşılık cennet lütfeder.**" buyrulmuştur. Bu hadis, Allah'ın rahmet-i ilâhîyesini göstermektedir. Müslüman'ı hakîr gören üzerine Müslüman'ı taltif ediyor. Bu, zaten hakîr gören için pişmanlık ve ceza demektir.

Allah hiç kimseye zulmetmez. Her insanı kendi makamı üzerine memnun bırakacaktır. Kişinin arzusu nedir? Arzusuna kavuşan için makamı cennet olur. İnsanların hayalinde bir cennet tasviri vardır. Herkesin arzusundaki cennete kavuşması umulur.

Allah öyle nâmütenâhidir ki, O'nu idrak mümkün değildir. O halde duamız şudur ki; "**Ya Rabbi bizlere dünyevî sıfat ve değerlendirmelere göre değil, hiç kimsenin bilmesinin mümkün olmadığı kendi lütuflarından lütfet!**" Muhakkak ki 'O' en güzelini lütfeder.

Son zamanda "**Lillahil Vahidil Kahhar**" tecellisi taksimat yapar. Kim nereden memnun ise oraya varacaktır. Nitekim;

**Erişmeyen vahdete / Vahdetteki izzete
Girse bile cennete / Lezzet bulası değil"**
buyrulmuştur.

Bugün için çok ileri ilham ve beyanlar zuhur etmektedir. Onun için manevi sohbet ve konuşmalara dikkat etmek icap eder. Vakit dar olduğundan bu konuşmaları münakaşa etmek yerine mânâsını anlamaya çalışmak herhalde daha doğru olur.

Bugünün manevî yetişmesinde manevî gönüller aldıkları ilham ve beyanları kayda geçirirler ve onları gizlemeyerek Mürşid'e teslim ederler. Bu bir terakkiyi işaret eder. Dervişin aldığı manevî işaretleri gizlemesi makbul değildir. Onları Mürşid'e teslim etmesi lâzımdır ki, terakki vücûd bulsun. Eğer derviş her an maneviyatta olduğu hissini yaşıyorsa ve hep Allah'ı düşünüyorsa her an ibadette ve zikirde demektir.

Peygamberimizin son zamandaki gönüllere olan ıstiyakı '**Ben onlara müştakım...**' hadis-i şerifi ile sabittir.

Manevi yola yeni giren dervişler hakkında ileri geri fikir yürütmeyi bırakıp terakki etmeye bakmalıdır. Çünkü manevi yola giren insanlar Allah'ın kaydında mutlaka vardır.

S O N S Ö Z

B i s m i l l a h i r r a h m a n i r r a h i m

Buraya kadar bahsedilenler ile İslâm'ın velâyet yüzünü ve manevî yolunu anlatmaya gayret ettik. Ancak tarih boyunca dini ifsat etmek isteyenler de, çeşitli fikir ve düşünceler icat ederek, tarikat ve cemaat kisvesi altında faaliyet göstermişlerdir. Bunlara kapılıp da "*İslâm böyledir,*" diye düşünmek en büyük gaflettir.

Maalesef bugün her köşede kendilerine Mürşid veya Mürşide ilan edenleri görmek mümkün hale gelmiştir. Manevîyatın halk arasında istismar edildiği, dergâhların deforme edildiği bir vakıadır. Allah'ın ilmini bildirmesi için teessüs ettirdiği müesseselerin hedefinden saptırıldığı veya yetersiz kaldığı görülmektedir. Manevî eğitim müesseselerinin Allah'ın lütfettiği şekilde değerlendirilip anlaşılabilmesi için bir ikaz olarak bu kitap hazırlanmıştır.

Dergâh ahkâmı üzerine yazılmış pek çok kitap vardır. Ancak bu husus tam manası ile değerlendirilememiştir. Dergâh yetiştirmelerinde ya katı kurallar konulmuştur, ya da kişilerin isteklerine uyulmuştur. Dergâhları Allah'ın "**Âdem**" arzusu yani, ilâhî terbiye kazanarak yaratıcıyı idrak etmek için oluşturulan kurumlar olarak değerlendirmek gerekir.

Sahip olduğunu sandığı bilgiyle irşad görevini yapanlar, Mürşid'in kendileri olduğu düşüncesine kapıldıklarında, maneviyatı yönetenin kendileri olduğunu zannederler ve hataya düşerler. Bu da bir ihtirastır. Eğer yetkili bir elde yetişilmemiş ise, Hakkın bu imtihanından kötü puan alınır. Onlar evlâdlarına kendilerini tasdik ettirmeye çalışırlar. Hakikat yolunda bu yoktur. Çünkü icraat Hakkındır. **O gün mülk-ü hakîkî 'er Rahman'ındır.**

Bazı kimseler Allah'ın nizamına dikkat etmeden cennete dâhil olacaklarını düşünmektedirler. Bu, Allah'ın nizamını gölgelemeye çalışmaktır ki, makbul olmasa gerekir. Öncelikle Allah'ın nizamına dikkat etmek lazımdır. Allah'ın hangi arzusu galipse, onun tatbikatı olur. Doğru gibi görünen bozulmakta, yanlış gibi görünen doğrulamaktadır. Yani Allah'ın hangi arzusu kulunda galipse, o takdir olunacaktır.

Herkese, yapacağı amel kolaylaştırılır. Ancak ehl-i hâl bir noktada, Allah'ın arzu ettiği bir gönülde kader değişebilir. Hz. Süreyya, "**Kaderde olmasın varsın dile maksudunu yahu husule gelmesin olmaz...**" buyurmuşlardır.

Arap âlemi çıkmazda iken Hz. Peygamberimiz bütün o toplumun karakterini Allah'ın arzusuna göre tebdil etmiştir.

Al-i İmrân sûresi 103. âyetinde,

"Va'tasımu bihablillâhi cemiy'an ve lâ teferreku vezkürü ni'metallahi aleyküm iz küntüm a'daen feellefe beyne kulubiküm feasbahtüm binı'metihî ihvanen ve küntüm alâ şefa hufretin minennari feenkazeküm minha kezalike yübeyyinullahü leküm ayatihî lealleküm tehedune"

"Ve topluca Allah'ın ipine sarılın ve tefrik olmayın ve Allah'ın üzerinize nimetini zikredin. Hani sizler düşmanlardınız ama kalplerinizin arasını ülfet eyledi ve Hû'nun nime-tiyle ihvan olmuştunuz. Ve sizler ateşten bir çukurun kenarındaydınız da sizleri ondan kurtardı. Böyle açıklıyor sizlere Allah Hû'nun âyetlerini. Umulur ki ihtida olursunuz," buyrulmaktadır.

O zaman bir toplum fena bir durumda olsa bile Allah'ımızın irsal eylediği bir risalet noktası o toplumu selamete çıkarmaktadır. Yani kader ona göre tertip olunmaktadır.

Cehennem lüzumsuz mudur? Cehennem Allah'ımızın nizamında vardır. Cehennemi tek yönden değerlendirmek, yani sadece kötülük yapanların ceza görmek için

gidecekleri bir yer olarak değerlendirmek eksik bir değerlendirme olur. Cehennem denilince sadece ateş, cennet denilince sadece huri düşünmek Allah'ımızın bu isimlerde arzu ettiği tatbikata sınır çizmek demektir.

Cehennem, insanın terbiye görmesi, benlikten kurtulması için bir merhaledir. Cehennem, makbul bir nefis noktasında olmayan insanların belirli bir idrak noktasına getirileceği, nefislerinin tezkiye edileceği, müspet ve menfinin idrakine vardırılacağı ucu bucağı olmayan bir mekândır.

Bugün dünyadaki iyi insanların bile hepsinin bir yerde toplanması mümkün değildir. Çünkü hepsi farklı idrak ve makamdadır. Kur'an'da zikredilen "**Sibgatullah /Allah Boyası**" insanların bir noktaya gelmelerini işaret etmektedir. İnsanlar ahirette akrabaları bile olsa kendi makam ve idrakinde olmayan kimseler ile nasıl beraber olacaklardır?

Cennet ve cehennemi Allah'ımızın arzuyu ilâhîsi icabı, namütenahi olarak değerlendirmek gerekir. Allah'ın kudret-i ilâhîyesine sınır çizmek mümkün değildir.

Geçmiş velâyette, "**Kimseyi cehenneme koymam,**" ya da "**Ya Rabbi vücûdumu öyle büyüt ki cehenneme yer kalmasın,**" kabilinden sözler zuhur et-

miştir. Bu ilâhî beyanlar Allah'ımızın o gönüllerdeki tecellisidir. Biz burada Allah'ımızın hükmünü ve nizam-ı ilâhîyesini işaret etmek durumundayız. Aslında velâyet gönülleri Hüve'den görünen gönüller olduğundan Allah ism-i celiline bağlı olarak İblis ismi bu noktada meriyette değildir. Hüve'den görünen gönül noktası her varlığı Hüve sırrında değerlendirdiğinden dolayı bu noktada "**cehennem**" ismi kullanılmamaktadır. Hatmül Velâyet, cehennemi nasın idrak ettiği şekliyle tarif etmemektedir. Cennet-cehennem kişinin idrakine göredir. Sigara tiryakisinin, '*Cehennemde sigara varsa ben onu tercih ederim,*' sözü onun için cennet makamı demektir. Çünkü arzusu ve tatmin olacağı makam orasıdır.

İnsan varlığı Allah'tan olduğuna göre rahmeti ifade eder. İnsan varlığı Deryayı Nuru Muhammed'den hal kedildiğine göre ve Muhammed "**Hamd**" kökünden geldiğine göre, Allah'ın insan üzerinde rahmeti sonsuzdur.

İnsanların hepsinin mayasında iyilik vardır; ancak onları yollarından saptıran kimseler de vardır. Hüve bütün isim ve sıfatlardan münezzehe olduğundan O'nda mekir tatbikatı yoktur. Ancak Allah'ın nizamında "**cehennem**" tatbikatı vardır.

Hz. Pirimiz "**O büyük günde benim kimler için şefaata talep ettiğimi ve münazara eylediğimi görünce hayret edeceksiniz,**" buyurmuştur. Allah'ın Hz.

Pirimizdeki şefaât arzusu namütenahi olmakla beraber buradaki hususiyet, müdafaasını yaptığı kimselerin dünyaya yaşamındaki mecburiyetlerden dolayı makbul olmayan hâllerini hayra matuf olarak değerlendirmesi olsa gerekir.

Allah'ın her kuldaki arzusu müspettir, ancak hayat karşısında mecburiyetlerden dolayı menfî bir noktaya gelinebilir. Allah'ın bu vadideki insanlar hakkındaki hükmü, o toplumun **'imamı'** tarafından tefhim edilecektir.

Her zamanın şartları değişiktir. Bugün olduğu gibi geçmiş zamanlarında çeşitli sıkıntıları ve zorlukları vardır. Cennet-cehennem anlayışını sadece bugünkü anlayışa göre değerlendirmemek icap eder.

Kıyametin dünya üzerinde imanı olmayan insanlar üzerine kopacağı ifade edilmektedir. Büyük katliamlar işlemiş olan insanlar bile kendilerini cennetlik olarak düşünmektedirler.

Fatır sûresi 5. âyetinde,

"Ya eyyühe'n nasü inne vadallahi hakk fela teğurrennekümü'l hayatü'd dünya ve la yeğurrenneküm billahi'l ğarur"

"Ey Nas muhakkak ki Allah vaadi haktır.

Dünya hayatı sizleri aldatmasın ve 'garur' sizleri Allah ile aldatmasın." buyrulmaktadır.

Bir anlatıma göre Allah, nefsi yarattığında ona; "**Sen kimsin**" buyurdu. Nefs, "**ben benim, sen sensin**" dedi. Allah, "**nefsi cehenneme atın**" buyurdu. Bir müddet sonra, Allah, "**kimsin**" buyurdu. Nefs (ise bu sefer), "*Sen bensen, ben de benim*" dedi. Allah gene, "**Atın cehenneme**" buyurdu. Bir müddet sonra, Allah, tekrar "**Kimsin**" buyurdu. (Bu sefer nefis), "**Sensin ya Rabbi**" Allah, "**Peki Ben kimim**", Nefs, "**Sensin ya Rabbi**" dedi. (Böylece terbiye oldu.)

Nefsin de kendinden vazgeçip '**Lâ mevcude illâ Hû**'yu idrak etmesi, Allah'a tam teslim olanın hâlini remzeder.

İnsan varlığı da nefis taşıdığından cehennemi böyle bir terbiye yeri olarak değerlendirmek daha doğru olur. Cehennemi dünya yaşamında belirli bir idrak noktasına gelemeyenlerin Allah'ımızın sonsuz rahmeti ile nefislerinin idrakine gelmeleri için bir terbiye yeri olarak da görmek doğru bir yaklaşım olur. Nitekim hadis-i şerifte; '**Gün gelir cehennemin dibinde ot biter**' buyrulmuştur.

Allah'ın cenneti de vardır cehennemi de. Öncelikle bunu kabul ve tasdik etmek icap eder. Allah'ımız yaratmış olduğu bu isimler ile tatbikat yapacaktır. Bu tatbi-

katın nasıl olacağını bilemiyoruz, bunu tatbikata koyup koymayacağı da yine Allah'ın arzuyu ilâhîsine bağlıdır. Ancak Allah'a kudretsizlik gibi bir ima bile atfedilemez.

"Lillahil vahidil kahhar"a gidilen bu son zamanda Allah'ın nizamının tecelli edeceğini ifade etmek için bunlar anlatılmaktadır. Düstur budur. Son olarak Allah'ın nizamına uyulması nâsa teklif edilmektedir, uyulursa selamet bulunur.

Hüve şefaât arzusunu yakınlık verdiği gönüller ile yapar. O noktadan **"Ben affediyorum"** buyurur ise affeder.

Allah bizi kusurlardan ve hatalardan korusun. Rabbimize sonsuz müteşekkirimiz, hamd ve şükür ancak O'na mahsustur. Âmin.

**Hüve't Tevfıku'r Refik
ELL HACC HÜSEYİN VEDAD**

L Ü G A T Ç E

A

Adab-ı Muaşeret: Yaşam adabı

Ahd ü Misâk: Yemin, anlaşma, sözleşme.

Ahkâm: Hükümler. Kanunlar. Nizamlar.

Ahz-ı Feyz: Feyz alma.

Âlem-i Âmâ: Allah'ın bilinmeyen kendi âlemi. İsim ve sıfat tatbikatının fevkinde olan hususi âlem.

Arzuhâl: Bir iş için verilen dilekçe.

Asliyyet: Bir şeyin asıl hâli.

C-Ç

Cevelan: Dolaşma. Yerinde durmayıp gezme.

Çelebi: Efendi, kibar kimse.

D

Deruhde: Üstüne almak. Kendini vazifeli bilmek.

Didâr-ı Kemâl: Kemâl yüzü.

E

Ehl-i Mağrib: Hadis-i şerifte bildirilen kıyamete yakın mağribde (batıda) zuhur edecek olan velâyet topluluğu.

El Beledil Emin: Emin belde.

Erbab: Maharet sahibi, Bir işin ehli.

Evlâ: Daha iyi, birincisi, başta gelmesi lâzım geleni.

F

Fehamet: Büyüklük, şanı yüksek.

Ferdaniyet: Yalnızlık, teklik. Ferdlik. Yektâlık.

G

Garur: Dünyada insana gurur veren şey. Aldatıcı. Allah'ı unutturan.

Gulgule: Bağrışıp çağırma, gürültü. Velvele

H

Hafi: Gizli, açıkta olmayan. Saklı.

Haiz: Bir şeye sahip olma. Sahip. Mâlik.

Hakîr: Küçük. Ehemmiyetsiz. Kıymetsiz. İtibarsız. Kudretsiz.

Halvet: Yalnızlık. Tek başına kalmak. Gizlilik.

Hami: Himaye edici, himaye eden. Koruyucu, koruyan.

Hanûman: Ev. Bark. Ocak. Ehil ve iyal.

Hased: Çekememezlik. Kıskançlık. Kıskanmak.

Hazret-i Ceylî: Hz. Abdülkadir Geylânî.

Hevâî: Ciddi şeylerle alâkasız. Nefsine düşkün. Hevâ ve hevese âit ve müteallik.

Hicap: Perde. Örtü. Allah ile kul arasındaki perde.

Himmet: Allah indinde makbul bir kimsenin mânevi yardımı ile birisini koruması, yardım etmesi.

Hülâsa: Bir şeyin, bir bahsin özü. Kısaca esası.

İ

İbra: Temize çıkarmak. Sağlamlaştırmak.

İhtida: Hidayete ermek. Delâlet ve irşadı kabul edip doğru yola girmek.

İhvan: Manevî kardeşler.

İlm-i Ledün: Allah'ın yakınlık lütfettiği gönüllere bahşettiği batın ilmi.

İnkişaf: Açılma. Meydana çıkma.

İntisab: Bir Mürşid'e bağlanmak.

İrşad: Manevî terbiye.

İsr: İz. Yol.

İstidat: Kabiliyet. Akıllılık. Anlayışlılık.

İstiva: İstila eylemek. Yükselmek, yüksek olmak.

İşrak: Güneş doğmak, ışıklandırmak.

K

Kab-ı Kavseyn: İki yay uzaklığı mesafesi.

Kadem: Ayak. Adım.

Kesafet: Kalınlık, yoğunluk, kesiflik, koyuluk.

L

Levh-i Mahfuz: Korunmuş levha. Herşeyin yazılmış (takdir edilmiş) olduğu manevî levha.

M-N

Ma Fevkal Fevk: Her an yeni bir terakkinin lütfedildiği zâtî tecelli.

Mahbub: Muhabbet edilen. Sevilen.

Mahfiyet: Gizli, saklı kalmak.

Mahfuz: Korunmuş.

Mak'ad-ı Sıdk: Sıddıkiyet makamı.

Masiva: Allah'ın gayrısı gibi görünen.

Matlup: Talep edilen.

Matuf: Ait. İsnat edilen.

Mecazi: İstenilene benzer bir mâna ifadesi.

Meftun: Âşık.

Mekârim-i Ahlâk: Cenâb-ı Hakk'ın sevdiği, beğendiği güzel ahlâk.

Mekir: Hile. Aldatma. Oyun.

Meknuz: Örtülü, gizli. Hıfzedilmiş, mahfuz.

Menfî: Müspet olmayan. Negatif, olumsuz.

Mesabe: Derece. Rütbe. Kadar.

Mesned: Dayanacak yer, nokta. Mertebe. Makam.

Mevdeddet: Dostluk. Sevgi. Muhabbet. Sevmek

Mevhibe: İhsan. Sevgi. Hediye.

Meyyit: Ölü. Cansız. Ölmüş.

Misbah: Lâmba.

Mişkat: Nur. Kandil.

Mi'yar: Ölçü. Bir şeyin kıymet ve vasfını gösterir olan.

Muhibban: Dostlar. Muhabbet edenler. Sevilenler. Sevgi besleyenler.

Muhkem: Sağlam. Metin. Sıkı sıkıya. Kuvvetli. Tahkim edilmiş.

Mutî: İtaatli. Terbiyeli. İsyân etmeyen.

Muttakî: Takva sahibi.

Muttasîf: İyi veya kötü bir sıfatla tarif edilen. Vasıflanmış, vasfı mevcut olan.

Muzmahil: Çökmüş. Darmadağın olmuş. Perişan olmuş.

Mücade: Cihad etme. Uğraşma. Çalışma. Gayret gösterme.

Mücehhez: Noksanları tamamlanarak hazırlanmış. Donanmış.

Mükevvenat: Yapılmış ve yaratılmışlar. Bütün mahlukat.

Mülâkat: Kavuşma. Buluşma. Birleşme. Resmi görüşme. Yüz yüze olma.

Mülaki: Buluşmak. Yüz yüze gelmek.

Münazara: Karşılıklı konuşmak. Mübahese.

Münezzeh: Pâk, kusur ve noksanlıklardan uzak. Hiç bir şeye muhtaç olmayan.

Münteha: Son, en son derece, en son yer, nihayet.

Müntehi: Sona eren. Son. Bir şeyi tamamlayan. Biten.

Müptedi: Başlangıçta olan. Yeni başlayan.

Müsamaha: Hoş görmek, aldırış etmemek. Kusurlara göz yummak.

Müspet: İsbât olunan. Delilli. Açık ve sabit olan. Menfinin zıddı.

Müşahede: Gözle görmek. Seyrederek anlamak. Seyretmek.

Müştak: Arzu ve iştihak gösteren, fazla istekli.

Mütehallık: Bir huy edinen.

Müteredit: Kararsız, tereddüde kalan, karar veremeyen, cesaretsiz.

Namzed: Aday. İsteyen veya istenilen kimse.

Nâümid: Ümitsiz. Ümidi kırılmış.

Nokta-i Gayn: Allah'ın makbul tutmadığı noktalar. (Nokta-i gayni gidermek, makbul olmayan noktadan kurtulmak, ayniyet-i ilâhîyeye kavuşmak anlamındadır.

R

Racî: Geri dönen, ric'at eden.

Remz: İşaret. İşaretle anlatmak. Gizli ve kapalı söylemek.

Ruberu: Yüzyüze.

Rü'yet: Görmek, bakmak.

S-Ş

Said: Saadetli. O'nun rızasına ermiş olan. Ahireti için çalışan kimse. Mes'ud. Mübarek. Bahtiyar.

Sâlik: Maneviyat yolcusu.

Seyr-ü Süluk: Takib edilecek usûl. Bir terbiye yoluna girip devam etme. Tarikat yolunda yürümek.

Sıddîkîn: Sıddıkiyet makamında olanlar.

Silsile: Birbirine bağlanan. Soy, sop. Ard arda gelen şeylerin meydana getirdiği sıra.

Şiar: İz, belirti, işaret, nişan, ayırt edici iyi âdet.

Şiraze: Düzen, nizam, esas.

T

Tac-ı Telvin: Allah'ın yakınlık verdiği gönle makam ihsan etmesi.

Tahakküm: Tekebbür, zorbalık etmek. Zorla hükmetmek.

Tahavvül: Bir hâlden başka bir hâle geçmek. Tebdil olunmak, değişmek.

Taht-ı Temkin: Manevî kâmillik ve olgunluk hâli.

Taltif: İltifat etmek. Bir iyilik yaparak gönül almak. Yumuşatmak.

Tarîk-i İslâm: İslâm yolu.

Tavsif: Vasıflandırmak. Vasıflarını söylemek. Bir şeyin iç yüzünü, ne ve nasıl bir şey olduğunu anlatmak.

Tebdil: Değiştirmek. Bir şeyi başka bir hâle veya şeye değiştirmek.

Teberrük: Bir şeyi bereket veya saadet vesilesi sayarak almak veya vermek. Uğur ve bereket saymak.

Tedricen: Yavaş yavaş, azar azar, derece derece.

Teessüs: Temelleşmek, yerleşmek, kurulmak, teşekkül.

Tefrik: Birbirinden ayırmak, seçmek, ayırdetmek, ayrı kılmak.

Tekellüm: Kelâm etmek. Konuşmak. Söylemek.

Tekmil: Tam, bütün, eksiksiz.

Temyiz: İyiyi kötüden ayırmak. Bir şeyi diğerinden seçip tarif etmek, ayırmak.

Tenezzül: İnme. Mekânını yukarıdan aşağıya nakletmek.

Tenezzülat: Tenezzül kelimesinin çoğulu.

Teslik: Dervişi maneviyatta yürütmek.

Tettebbu: Araştırıp tetkik etme. Öğrenmek için okuma.

Tezekkür: Zikretmek. Birkaç kişi toplanıp iş üzerine görüşmek.

Tezkiye: Pâk ve temiz etmek.

Ü

Ülfet: Ünsiyet. Dostluk. Alışma, alışkanlık

Ünsiyet: Alışkanlık, dostluk. Ahbablık.

V

Vabeste: Bağlı. Olması bir şeye bağlı olan.

Vedûd: Sevgisi sabit olan. Seven, sevilen. Aşk. Muhabbet.

İlâhî isimlerden.

Vusul: Ulaşma, erişme, varma, yetişme.

Y

Yevm-i Elest: Cenâb-ı Hakk ruhları yarattığında "**Ben sizin**

Rabbiniz değil miyim? diye sorduğunda, ruhların, "**Evet Rabbimizsin**" diye cevap vermeleri ânına "**Elest meclisi**" veya "**Bezm-i elest**" tabir edilir.

Yevm-i Kıyam: Kıyamet günü.

Z

Zamin: Ödeyen. Kefil.

Zann: Şüphe. Zannetmek, sanmak. Sezme.